

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง มิติใหม่ของความสัมพันธ์ไทย-ออสเตรเลียใน
ศตวรรษที่ ๒๑: หุ่นส่วนเชิงสร้างสรรค์
จากมุมมองของฝ่ายไทย

จัดทำโดย นางอุษัญญา ปราสาททองโอสถ
รหัส ๕๐๐๙

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ ๕ ปี ๒๕๕๖
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง มิติใหม่ของความสัมพันธ์ไทย – ออสเตรเลียในศตวรรษที่ ๒๑:
หุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์ จากมุมมองของฝ่ายไทย

จัดทำโดย นางอุษัญญา ปราสาททองโอสถ
รหัส ๕๐๐๙

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ ๕ ปี ๒๕๕๖
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ

(เอกอัครราชทูต สุจิตรา หิรัญพฤษ)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลอย สืบวิเศษ)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ระบุว่า ใน ๑๐-๑๕ ปีข้างหน้า รัฐบาลไทยมุ่งหวังที่จะขับเคลื่อนประเทศให้หลุดพ้นจากประเทศรายได้ปานกลาง ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม มีการเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม บนพื้นฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้ตามกรอบการสร้างฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน (New Growth Model) ซึ่งตัวขับเคลื่อน New Growth Model ที่สำคัญคือการเน้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

ปัจจุบัน ประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และสหภาพยุโรป ให้ความสำคัญกับการใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ และประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคเอเชีย อาทิ สิงคโปร์ จีน เกาหลีใต้ และฮ่องกง ได้เริ่มขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์เช่นกันเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของตน

ในบริบทของความสัมพันธ์ไทย-ออสเตรเลียกับสถานการณ์ในภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น ปัจจุบัน ออสเตรเลียมีนโยบายการต่างประเทศที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการมีปฏิสัมพันธ์กับเอเชียมากขึ้น โดยในระยะ ๑ - ๒ ปีที่ผ่านมา ออสเตรเลียเล็งเห็นว่าภูมิภาคเอเชียกำลังเติบโตในอัตราที่รวดเร็ว มีกำลังซื้อ และมีบทบาทในเวทีระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ออสเตรเลียจึงตระหนักดีว่าการเพิ่มพูนปฏิสัมพันธ์กับเอเชียจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและเสถียรภาพของประเทศออสเตรเลียในอนาคต ด้วยเหตุนี้ นายกรัฐมนตรีจูเลีย กิลลาร์ด จึงได้เผยแพร่เอกสาร (White Paper) เรื่อง “ออสเตรเลียในยุคมัยแห่งเอเชีย” (Australia in the Asian Century) เมื่อปลายปี ๒๕๕๕ ซึ่งเป็นนโยบายของออสเตรเลียเพื่อแสวงหาและใช้ประโยชน์จากศตวรรษเอเชีย

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า ไทยควรจะใช้โอกาสในช่วง “Australia in the Asian Century” ในการเพิ่มพูนความร่วมมือกับออสเตรเลียทั้งในสาขาเดิมและสาขาที่สร้างสรรค์เพื่อยกระดับและกระชับความสัมพันธ์ให้มีความก้าวหน้า สามารถเป็นช่องทางในการขยายการค้า การลงทุน และส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนของทั้งสองฝ่ายมากยิ่งขึ้น ในโอกาสที่รัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ให้เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า/บริการของไทย เพื่อให้ไทยก้าวพ้นจากการเป็นประเทศรายได้ปานกลาง ออสเตรเลียจึงถือเป็นประเทศเป้าหมาย เนื่องจากเป็นประเทศที่มีองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมที่อยู่ในระดับต้น ๆ ของโลก โดยเฉพาะในสาขาที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาไทย และสร้างภูมิคุ้มกันและขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับเศรษฐกิจไทย

ในรายงานการศึกษานี้ ผู้ศึกษาจะนำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จุดแข็งและจุดอ่อนของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมของไทย และออสเตรเลีย ผ่านเอกสารวิชาการ บทวิเคราะห์ของหน่วยงานราชการต่าง ๆ รวมทั้งสัมภาษณ์บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้อง และสรุป/วิเคราะห์สาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่มีศักยภาพที่ไทยสามารถร่วมเป็นหุ้นส่วนกับออสเตรเลียได้ ในสาขาที่ออสเตรเลียมีความเชี่ยวชาญและจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศไทย และในสาขาที่

ไทยเองก็มีความโดดเด่นเช่นกัน เพื่อให้ความร่วมมือสามารถเป็นไปบนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญระหว่างกัน จากการวิเคราะห์ สรุปได้ว่ามี ๖ สาขาที่มีศักยภาพได้แก่ ๑. ความมั่นคงทางอาหาร ๒. ความมั่นคงด้านพลังงาน ๓. การแพทย์ ๔. การออกแบบ ๕. การท่องเที่ยว ๖. การผลิตภาพยนตร์/หนังสือ/ละครเพลง นอกจากนี้ รายงานการศึกษานี้จะนำเสนอข้อเสนอแนะการที่ไทยจะผลักดันความเป็นหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์กับออสเตรเลียให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม

ผู้ศึกษาเชื่อว่ารายงานการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย-ออสเตรเลีย ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือในมิติใหม่ และเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน การใช้ทรัพยากรสินทางปัญญาและเทคโนโลยี/ นวัตกรรมใหม่ทั้งนี้ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย เพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า/บริการ เพื่อให้ไทยก้าวพ้นออกจากการเป็นประเทศรายได้ปานกลางตามที่รัฐบาลได้ตั้งเป้าประสงค์ไว้

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง “มิติใหม่ของความสัมพันธ์ไทย – ออสเตรเลียในศตวรรษที่ ๒๑: หุ่นส่วนเชิงสร้างสรรค์ จากมุมมองของฝ่ายไทย” นี้สามารถเป็นรูปร่างที่สมบูรณ์ได้นั้น ก่อนอื่นผู้เขียนต้องขอขอบคุณท่านเสข วรรณเมธี อธิบดีกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ ที่ได้อนุมัติและสนับสนุนให้ผู้เขียนได้เข้าร่วมการฝึกอบรมนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่นที่ ๕ ตลอดจนให้คำแนะนำและแนวทางเกี่ยวกับหัวข้อในการทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคลด้วย

รายงานฉบับนี้คงจะสำเร็จไม่ได้ หากปราศจากคณาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง ๓ ท่าน ซึ่งได้แก่ เอกอัครราชทูต สุจิตรา หิรัญพุกษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลอย สืบวิเศษ ซึ่งได้กรุณาถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดทำรายงาน จึงขอแสดงความขอบคุณคณาจารย์มา ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ ยังต้องขอขอบคุณท่านมาริช เสี่ยมพงศ์ เอกอัครราชทูต ณ กรุงแคนเบอร์รา ท่าน James Wise เอกอัครราชทูตออสเตรเลียประจำประเทศไทย ท่านพีรวิช สุวรรณประเทศ กงสุลใหญ่ ณ นครซิดนีย์และบุคคลต่าง ๆ ที่ได้สละเวลาให้ข้อมูล และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำรายงานครั้งนี้ และที่สำคัญ ขอขอบคุณน้อง ๆ ที่กองแปซิฟิกใต้ที่ทำงาน ดูแลกองแปซิฟิกใต้ อย่างแข็งขันเป็นระเบียบเรียบร้อยในช่วงที่ผู้เขียนเข้าร่วมการฝึกอบรม นบท. ๕ สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอกล่าวขอบคุณผู้อำนวยการสถาบันเทวะวงค์วีโรปการ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ได้ทุ่มเทจัดโครงการอบรมนักบริหารการทูตครั้งนี้

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการศึกษาของรายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ไม่มากนักน้อยต่อการดำเนินความสัมพันธ์ไทย-ออสเตรเลียในศตวรรษที่ ๒๑ รวมถึงเปิดมิติใหม่ของความสัมพันธ์ มิติความเป็นหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์ (Thai-Australian Creative Partnership) ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และ การเปลี่ยนแปลงของโลก อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับเศรษฐกิจไทย และการเข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ของชาติที่มั่นคง ยั่งยืนต่อไป

อุษัญญา ปราสาททองโอสถ

สิงหาคม ๒๕๕๖

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ภูมิหลังและความสำคัญของการพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-ออสเตรเลีย	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา	๓
๑.๓ คำถามวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตและระเบียบวิธีการศึกษา	๔
๑.๕ ประโยชน์ของการศึกษา	๔
บทที่ ๒ วิธีการศึกษา กรอบแนวความคิด และคำศัพท์ค่านิยมต่าง ๆ	๕
๒.๑ วิธีการศึกษา	๕
๒.๒ ยุทธศาสตร์ไทยต่อออสเตรเลีย	๕
๒.๓ ยุทธศาสตร์ไทยในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และพลังงาน	๘
๒.๔ เอกสารออสเตรเลียในศตวรรษแห่งเอเชีย	๘
๒.๕ แนวคิด/ค่านิยมของเศรษฐกิจสร้างสรรค์	๙
๒.๖ ประเทศไทยและเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรม	๑๑
บทที่ ๓ ผลการศึกษา	๑๔
๓.๑ จุดแข็งและจุดอ่อนของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมไทย	๑๔
๓.๒ จุดแข็งของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมออสเตรเลีย	๑๖
๓.๓ สรุปผลการวิเคราะห์: สาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพ	๑๙
บทที่ ๔ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๒๓
๔.๑ ข้อเสนอ: มุมมองของไทยในการเป็นหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์กับออสเตรเลีย	๒๓
๔.๒ ข้อเสนอแนะ: แนวทางการผลักดันความเป็นหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์ไทย-ออสเตรเลีย	๒๔
๔.๓ ข้อเสนอแนะ : เชิงปฏิบัติ	๒๕
บรรณานุกรม	๓๒
ประวัติผู้เขียน	๓๔

สารบัญตาราง

ตารางที่ ๑	สรุปขอบเขตสาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมในบริบทความสัมพันธ์ ไทย – ออสเตรเลีย	๑๑
ตารางที่ ๒	รายชื่อสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการคัดเลือก	๒๙

สารบัญแผนภาพ

ภาพที่ ๑	แนวความคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์	๑๐
ภาพที่ ๒	กระแสการพัฒนาประเทศมุ่งสู่การขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์	๑๓

บทที่ ๑ บทนำ

บทที่ ๑ แบ่งออกเป็น ๕ ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ ๑ ภูมิหลังและความสำคัญของการพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-ออสเตรเลีย ส่วนที่ ๒ คือ วัตถุประสงค์ของการศึกษา ส่วนที่ ๓ คือ คำถามวิจัย ส่วนที่ ๔ คือ ขอบเขต และระเบียบวิธีการศึกษา และส่วนที่ ๕ คือ ประโยชน์ของการศึกษา

๑.๑ ภูมิหลังและความสำคัญของการพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-ออสเตรเลีย

๑.๑.๑ ภูมิหลัง

ใน ๑๐-๑๕ ปีข้างหน้า รัฐบาลไทยมุ่งหวังที่จะขับเคลื่อนประเทศให้หลุดพ้นจากประเทศรายได้ ปานกลาง ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม มีการเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม บนพื้นฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้ตามกรอบการสร้างฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน (New Growth Model)^๑ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ของไทย ทั้งนี้ รัฐบาลชุดปัจจุบันได้กำหนดนโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทยว่า ให้มีการกระชับความร่วมมือกับประเทศ กลุ่มประเทศ และองค์การระหว่างประเทศเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับเศรษฐกิจไทย

ปัจจุบัน ประเทศที่พัฒนาแล้ว อาทิ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และสหภาพยุโรป ให้ความสำคัญกับการใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ^๒ โดยเห็นได้จากอัตราการขยายตัวอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยขนาดของอุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์ของอังกฤษ คิดเป็นสัดส่วนสูงถึง ๗.๓% ของ GDP มีอัตราการเติบโตเฉลี่ย ๕% ต่อปี คิดเป็น ๒ เท่าของอุตสาหกรรมอื่น ๆ และมีการจ้างงานถึง ๑.๘ ล้านคน ทำรายได้จากการส่งออกกว่า ๑๔ พันล้านปอนด์ ประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาค อาทิ สิงคโปร์ จีน เกาหลีใต้ และฮ่องกง ได้เริ่มขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์เช่นกันเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของตน

๑.๑.๒ ความสำคัญของปัญหา/การพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-ออสเตรเลีย

๑.๑.๒.๑ บริบทของความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย-ออสเตรเลีย

ในการประเมินความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยและออสเตรเลีย จะเห็นได้ว่าในภาพรวม ทั้งสองฝ่ายมีความร่วมมือที่ระหว่างกัน โดยในด้านการเมือง ทั้งสองฝ่ายมีการหารือในระดับสูงอย่างสม่ำเสมอไม่ว่าจะเป็นในระดับนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี หรือ ปลัดกระทรวง เป็นต้น ในด้านเศรษฐกิจ ตั้งแต่ความตกลงเขตการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย (Thailand – Australia Free

^๑ ยุทธศาสตร์ประเทศ (Country Strategy) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๕๕๖

^๒ รายงานการศึกษาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (The Creative Economy) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๕๕๖

Trade Agreement: TAFTA) มีผลบังคับใช้ มูลค่าการค้าระหว่างกันเพิ่มขึ้นสามเท่าตัว^๓ และการลงทุนระหว่างกันเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และในด้านประชาชนสู่ประชาชน ออสเตรเลียยังคงเป็นประเทศที่ได้รับความนิยมจากนักศึกษาไทยในการไปศึกษาต่อ และในทางกลับกัน ไทยยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวอันดับต้น ๆ รองลงมาจากนิวซีแลนด์ และอินโดนีเซีย ที่ชาวออสเตรเลียนิยมเดินทางมาท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ไทยและออสเตรเลียยังคงมีประเด็นค้ำค้ำและอุปสรรคบางประการ โดยเฉพาะด้านการลงทุนและในระดับประชาชนสู่ประชาชน กล่าวคือ การที่บริษัทของออสเตรเลียที่เข้ามาดำเนินธุรกิจในไทยยังคงประสบปัญหาในการเข้าถึงตลาด (market access) การขออนุญาตใบประกอบกิจการต่าง ๆ และนักธุรกิจออสเตรเลียยังคงมองไทยว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าตลาดที่มีศักยภาพด้านการลงทุน เป็นต้น^๔ ซึ่งประเด็นเหล่านี้ล้วนส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันยังไม่สามารถเดินหน้าได้เต็มที่เท่าที่ควร

๑.๑.๒.๒ บริบทของความสัมพันธ์ไทย-ออสเตรเลียกับสถานการณ์ในภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไป

ปัจจุบัน ออสเตรเลียมีนโยบายการต่างประเทศที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการมีปฏิสัมพันธ์กับเอเชียมากขึ้น โดยในระยะ ๑ – ๒ ปีที่ผ่านมา ออสเตรเลียเล็งเห็นว่าภูมิภาคเอเชียกำลังเติบโตในอัตราที่รวดเร็ว มีกำลังซื้อ และมีบทบาทในเวทีระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ออสเตรเลียจึงตระหนักดีว่าการเพิ่มพูนปฏิสัมพันธ์กับเอเชียจะส่งผลบวกต่อเศรษฐกิจและเสถียรภาพของประเทศออสเตรเลียในอนาคตอย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้ นายกรัฐมนตรีจูเลีย กิลลาร์ด จึงได้เผยแพร่เอกสาร (White Paper) เรื่อง “ออสเตรเลียในยุคสมัยแห่งเอเชีย” (Australia in the Asian Century) เมื่อปลายปี ๒๕๕๕ ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ของออสเตรเลียเพื่อก้าวสู่ศตวรรษแห่งเอเชียครอบคลุมระยะเวลา ๑๓ ปีข้างหน้า จนถึงปี ๒๕๖๘ โดยมีสาระสำคัญ คือ การกำหนดแนวทาง (pathways) ที่ออสเตรเลียควรจะดำเนินการเพื่อแสวงหาและใช้ประโยชน์จากศตวรรษเอเชีย ซึ่งรวมถึงการเพิ่มปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและในระดับประชาชนสู่ประชาชนมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม เป็นที่สังเกตได้ว่าออสเตรเลียให้ความสำคัญกับ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย อินโดนีเซีย และพม่า มากกว่าประเทศอื่น ๆ ในเอเชีย เนื่องจากประเทศดังกล่าวมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับออสเตรเลียมากกว่าไทย โดยเฉพาะพม่าที่กำลังเป็นประเทศที่ได้รับความนิยมทั้งในด้านการค้าการลงทุนและการพัฒนา

๑.๑.๒.๓ ความสำคัญของการพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-ออสเตรเลีย

เมื่อพิจารณาบริบทและพัฒนาการของความสัมพันธ์ไทย-ออสเตรเลียดังกล่าวข้างต้น จุดนี้ไทยควรจะใช้โอกาสในช่วง “Australia in the Asian Century” ในการเพิ่มพูนความร่วมมือกับออสเตรเลียทั้งในสาขาเดิมและสาขาที่สร้างสรรค์เพื่อยกระดับและกระชับความสัมพันธ์ให้มีความก้าวหน้า สามารถเป็นช่องทางในการขยายการค้า การลงทุน และส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนของทั้งสองฝ่ายมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ในโอกาสที่รัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ วิทยาศาสตร์

^๓ ความคืบหน้าความตกลงเขตการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

^๔ ข้อมูลประเทศออสเตรเลีย กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ กระทรวงการต่างประเทศ มิถุนายน ๒๕๕๖

เทคโนโลยี และนวัตกรรม ให้เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า/บริการของไทย เพื่อให้ไทยก้าวพ้นจากการเป็นประเทศรายได้ปานกลาง (Middle income trap) ออสเตรเลียจึงถือเป็นประเทศเป้าหมายที่มีองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมที่อยู่ในระดับต้น ๆ ของโลก ที่ไทยสามารถพัฒนาความสัมพันธ์สร้างสรรค์เพื่อเข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันและขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับเศรษฐกิจไทย

๑.๑.๒.๔ องค์ความรู้ในออสเตรเลีย

ออสเตรเลียเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การค้นคว้าวิจัย การใช้เทคโนโลยีเพื่อผลิตนวัตกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง และเป็นหนึ่งในประเทศที่มีองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ดีที่สุดในโลก^๕ โดยเฉพาะในสาขาที่เกี่ยวข้องกับพลังงาน ความมั่นคงทางอาหาร/การเกษตร และการบริหารจัดการ (รวมถึงในเชิงพาณิชย์) โดยเมื่อปี ๒๕๕๔ ออสเตรเลียได้รับการจัดอันดับเป็นที่ ๕ ของประเทศที่มีความสร้างสรรค์ที่สุดในโลกหากดูจาก Global Creativity Index^๖ ที่ออสเตรเลียได้คะแนนรวม ๐.๘๗๐ จาก ๑.๐๐๐ รัฐบาลออสเตรเลียให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบนวัตกรรมของประเทศมากขึ้น โดยการเพิ่มสัดส่วนนักวิจัยในภาคการผลิต (ปัจจุบันอยู่ที่จำนวน ๓.๑ ต่อแรงงานจำนวน ๑๐๐๐ คน ขณะที่ประเทศในแถบสแกนดิเนเวียอยู่ที่ ๑๐ คน ต่อแรงงานจำนวน ๑๐๐๐ คน) ส่งเสริมนโยบายการนำเข้าแรงงานความรู้จากต่างประเทศ ควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคลากรในประเทศด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์ (Science, Technology, Engineering and Mathematics Education) และการส่งเสริมการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนา (R&D) จากต่างประเทศในภาคธุรกิจของออสเตรเลีย ตลอดจนผลักดันการลงทุนด้าน R&D จากรัฐบาลให้มากขึ้น นอกจากนี้ เอกสาร White Paper ของออสเตรเลียระบุว่าภายในปี ๒๕๖๘ ระบบนวัตกรรมของออสเตรเลียจะติดอยู่ในสิบอันดับระบบนวัตกรรมที่ดีที่สุดในโลก

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาจัดทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคลมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า

๑.๒.๑ ศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์กับออสเตรเลีย โดยการ ศึกษาจุดแข็งและจุดอ่อนของไทย และจุดแข็งของออสเตรเลีย เพื่อหาสาขาความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมที่จะส่งเสริมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ระหว่างไทยและออสเตรเลีย

๑.๒.๒ เสนอแนะหลักการและแนวทางในการผลักดันให้ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ระหว่างไทยและออสเตรเลียเกิดขึ้นเป็นรูปธรรม

^๕ รายงานการศึกษายุทธศาสตร์ออสเตรเลียรายรัฐ โดยศูนย์ออสเตรเลียศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

^๖ ดัชนีความคิดสร้างสรรค์ระดับโลกวัดจากเทคโนโลยี (การลงทุนใน R & D, การวิจัยและสิทธิบัตรต่อหัว) ความสามารถ (การศึกษาและความคิดสร้างสรรค์) และการยอมรับ (การยอมรับผู้อพยพ ขนกลุ่มน้อย เกย์และเลสเบี้ยน เป็นต้น)

๑.๓ คำถามวิจัย

- ๑.๓.๑ ไทยจะเป็นหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์กับออสเตรเลียได้หรือไม่
- ๑.๓.๒ หากเป็นไปได้ ในสาขาใด และ
- ๑.๓.๓ ไทยจะมีกลยุทธ์ในการดำเนินการอย่างไรให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

๑.๔ ขอบเขตและระเบียบวิธีการศึกษา

โดยที่การจัดทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคลมีข้อจำกัดด้านเวลา ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะในส่วนของการศึกษาและวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การดำเนินความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยกับออสเตรเลียและการเป็นหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์รวมถึงด้านนวัตกรรมระหว่างกัน จากมุมมองของฝ่ายไทย ผ่านเอกสารยุทธศาสตร์การดำเนินความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยกับออสเตรเลีย เอกสารยุทธศาสตร์ไทยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในสาขาต่าง ๆ รวมถึง บทความ บทวิเคราะห์ต่าง ๆ และการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง อาทิ เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงแคนเบอร์รา ประเทศออสเตรเลีย เอกอัครราชทูตออสเตรเลียประจำประเทศไทย กงสุลใหญ่ไทย ณ นครซิดนีย์ และอธิบดีกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ โดยการนำยุทธศาสตร์การดำเนินความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยกับออสเตรเลีย และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอแนะ หลักการและแนวทางการผลักดันความเป็นหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์กับออสเตรเลียให้เป็นรูปธรรมต่อไป

๑.๕ ประโยชน์ของการศึกษา

ไทยและออสเตรเลียมีความสัมพันธ์ที่ยาวนานมากกว่า ๖๐ ปี โดยในภาพรวมความร่วมมือด้านการเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคม มีพัฒนาการในทางที่ดีมาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม เมื่อคำนึงถึงบริบทในประเทศและภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไป กอปรกับประเด็นทวิภาคีที่ยังค้างค้ำต่าง ๆ รายงานการศึกษานี้จะนำเสนอและวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของไทยด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรม นำเสนอและวิเคราะห์จุดแข็งของออสเตรเลียด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรม วิเคราะห์และกำหนดสาขาความร่วมมือเพื่อพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์รวมถึงนวัตกรรมระหว่างไทย-ออสเตรเลีย จากนั้นจะเสนอแนะหลักการและแนวทางในการผลักดันให้หุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรมระหว่างไทย-ออสเตรเลียเกิดขึ้นเป็นรูปธรรม ซึ่งประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับคือการนำข้อเสนอแนะดังกล่าวไปปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย ส่งเสริมให้ภาครัฐ ภาควิชาการและธุรกิจของทั้งสองฝ่ายมีการปฏิสัมพันธ์ในเชิงพาณิชย์ระหว่างกันมากขึ้น ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า/บริการ เพื่อให้ไทยก้าวพ้นจากการเป็นประเทศรายได้ปานกลาง ตามที่รัฐบาลได้ตั้งเป้าประสงค์ไว้

บทที่ ๒

วิธีการศึกษา กรอบความคิด และคำศัพท์และค่านิยมต่าง ๆ

๒.๑ วิธีการศึกษา

ผู้ศึกษาเลือกที่จะศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มของยุทธศาสตร์ของประเทศที่พัฒนาแล้ว รวมถึงประเทศกำลังพัฒนาที่มีรายได้ระดับปานกลาง ซึ่งเน้นถึงการพัฒนาในลักษณะ New Growth Model กล่าวคือ การสร้างฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน ซึ่งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ลดความเหลื่อมล้ำ และการเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตามค่านิยมของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ซึ่งตัวขับเคลื่อน New Growth Model คือการเน้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม โดยผู้ศึกษาจะศึกษาสาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ที่ไทยและออสเตรเลียมีศักยภาพ และวิเคราะห์ถึงสาขาที่จะสามารถเป็นหุ้นส่วนกันได้ โดยจะเน้นจากมุมมองของฝ่ายไทย ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงยุทธศาสตร์การดำเนินความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยกับออสเตรเลียของรัฐบาลเป็นสำคัญ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับเศรษฐกิจไทยต่อไป

การศึกษาจะแบ่งออกเป็น ๓ ส่วนหลัก ส่วนแรกคือ ยุทธศาสตร์ไทยต่อออสเตรเลียโดยการอ้างอิงเอกสารของทางราชการทั้งของฝ่ายไทยและฝ่ายออสเตรเลีย บทวิเคราะห์และบทความทางวิชาการต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับ บทความจากนักวิชาการที่มีชื่อเสียง สรุปลการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากอินเทอร์เน็ต รวมถึงประสบการณ์ตรงของผู้ศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-ออสเตรเลียมาระยะหนึ่ง ส่วนที่ ๒ เป็นการวิเคราะห์/กำหนดสาขาเชิงสร้างสรรค์ที่ไทยสามารถเป็นหุ้นส่วนกับออสเตรเลียได้ และส่วนที่ ๓ เสนอแนะกลยุทธ์การดำเนินการในส่วน of ฝ่ายไทยเพื่อผลักดันให้ข้อเสนอแนะดังกล่าวมีผลเป็นรูปธรรม

๒.๒ ยุทธศาสตร์ไทยต่อออสเตรเลีย

๒.๒.๑ ภูมิหลังความสัมพันธ์ไทย-ออสเตรเลีย^๑

ไทยกับออสเตรเลียได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๔๙๕ (ครบรอบ ๖๐ ปีเมื่อปี ๒๕๕๕) โดยความสัมพันธ์ระหว่างไทยและออสเตรเลียอยู่ในระดับที่ดี และมีความร่วมมือในหลายสาขาด้วยกัน อาทิ ด้านการค้าการลงทุน ความมั่นคง การศึกษา วัฒนธรรม การท่องเที่ยว นอกจากนี้ ทั้งสองประเทศ ยังมีความสัมพันธ์ที่ดีในกรอบความร่วมมือพหุภาคี เช่น ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชียแปซิฟิก (เอเปก) ความร่วมมือในกรอบอาเซียน การประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก และ องค์การการค้าโลก เป็นต้น

^๑ ข้อมูลประเทศออสเตรเลีย กรวมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ กระทรวงการต่างประเทศ มิถุนายน ๒๕๕๖

ระยะเวลา ๖๐ ปีที่ผ่านมา ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและออสเตรเลีย และสาขาความร่วมมือระหว่างกันมีพัฒนาการในทางที่ดีและต่อเนื่องมาโดยตลอด โดยมีการปรับเปลี่ยนจากเดิมที่ความสัมพันธ์เคยเป็นในลักษณะประเทศผู้ให้-ผู้รับความช่วยเหลือ (donor-recipient) เป็นความสัมพันธ์ที่มีความร่วมมือระหว่างกันในหลายสาขา โดยมีกระทรวงการต่างประเทศเป็นตัวหลักในการผลักดันความร่วมมือในสาขาต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศและประชาชนคนไทย

๒.๒.๒ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

ไทยกับออสเตรเลียมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอันแน่นแฟ้นเป็นเวลานาน โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๕^๒ (ค.ศ. ๒๐๑๒) ออสเตรเลียเป็นคู่ค้าอันดับ ๘ ของไทย และไทยเป็นคู่ค้าอันดับ ๙ ของออสเตรเลีย โดยไทยเป็นหนึ่งใน ๖ ประเทศ (นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ มาเลเซีย สหรัฐอเมริกา และชิลี) ที่ลงนามความตกลงเขตการค้าเสรี กับออสเตรเลีย (Thailand-Australia Free Trade Agreement – TAFTA) และออสเตรเลียเป็นประเทศแรกที่ไทยลงนามความตกลงเขตการค้าเสรีด้วย โดยหลังจากที่ TAFTA มีผลบังคับใช้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ปริมาณการค้าระหว่างไทยกับออสเตรเลียเพิ่มขึ้นกว่า ๓ เท่า โดยไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้า ทั้งนี้ ในปี ๒๕๕๕ มูลค่าการค้ารวมระหว่างไทยและออสเตรเลีย คิดเป็น ๑๕,๒๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ และไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้า ๔,๓๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ออสเตรเลีย

สินค้าสำคัญที่ไทยส่งออกไปออสเตรเลีย (๗.๙๙ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ) ได้แก่ รถยนต์และส่วนประกอบ อัญมณีและเครื่องประดับ เครื่องปรับอากาศ เม็ดพลาสติก อาหารทะเล กระป๋องและแปรรูป ผลิตภัณฑ์ยาง เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ น้ำมันสำเร็จรูป ผลิตภัณฑ์พลาสติก และเครื่องคอมพิวเตอร์

สินค้าที่ไทยนำเข้าจากออสเตรเลีย (๗.๙๔ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ) ได้แก่ เครื่องเพชรพลอย อัญมณี เงินแท่งและทองคำ น้ำมันดิบ สินแร่โลหะ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์ เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช ด้ายและเส้นใย ก๊าซธรรมชาติ เคมีภัณฑ์ นมและผลิตภัณฑ์นม

ด้านการลงทุน การลงทุนของออสเตรเลียในประเทศไทยยังมีมูลค่าไม่มากนัก จนถึงปัจจุบัน มีมูลค่าการลงทุน ๑๙๖ ล้านดอลลาร์สหรัฐ^๓ หรือ ๖,๐๘๐ ล้านบาท โดยเป็นการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมเหมืองแร่ และเซรามิกเป็นหลัก รองลงมาคือสินค้าประเภทเหล็กและเครื่องจักร เคมีภัณฑ์และกระดาษ เป็นต้น

๒.๒.๓ ความร่วมมือในระดับประชาชนสู่ประชาชน

ในระดับประชาชน ออสเตรเลียถือเป็นประเทศที่นักเรียน/นักศึกษาไทยนิยมเดินทางไปศึกษาเป็นอันดับ ๑ (๒๖,๐๐๐ คนในปี ๒๕๕๔ รวมทั้งจำนวนนักเรียน/นักศึกษาไทยมีจำนวนมากเป็นอันดับ ๔ ในออสเตรเลีย รองจากจีน อินเดีย และเกาหลีใต้) และชาวออสเตรเลียก็นิยมเดินทางมา

^๒ ความคืบหน้าความตกลงเขตการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

ท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก (ประมาณ ๙๓๐,๐๐๐ คนในปี ๒๕๕๔ มากเป็นอันดับ ๗ ของนักท่องเที่ยวต่างชาติ และนักท่องเที่ยวไทยไปออสเตรเลียประมาณ ๖๖,๐๐๐ คน)^๓

๒.๒.๔ ยุทธศาสตร์ไทยต่อออสเตรเลียในภาพรวม^๔

๑) การเมือง/ความมั่นคง - ไทยต้องการให้ออสเตรเลียเป็นพันธมิตรและหุ้นส่วนทางการเมือง การทหาร การข่าว และความมั่นคงในภูมิภาคในประเด็นด้านการต่อต้านการก่อการร้าย และอาชญากรรมข้ามชาติ นอกจากนี้ ไทยยังต้องการได้รับการสนับสนุนจากออสเตรเลียเพื่อเป็นแนวร่วมสนับสนุนไทยในองค์การระหว่างประเทศและการหาเสียงในการสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งในเวทีระหว่างประเทศต่าง ๆ

๒) เศรษฐกิจ/การค้า/การลงทุน - ไทยต้องการแสวงหาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ และวัตถุดิบ รวมทั้งใช้ประโยชน์จากการทำความตกลงการค้าเสรีกับออสเตรเลีย รวมถึงความตกลงเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ เพื่อเพิ่มมูลค่าการค้าการลงทุน ลดอุปสรรคทางการค้า และเพิ่มสัดส่วนตลาดภาคบริการ รวมถึงภาคแรงงานไทย และให้ไทยเป็นศูนย์กลางการลงทุนในภูมิภาคอาเซียน

๓) สังคม/วัฒนธรรม/ประชาชน - ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนต่อประชาชนด้านการศึกษา ด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ การสร้างชุมชนไทยให้เข้มแข็ง การส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งใช้ความตกลงแลกเปลี่ยนเยาวชน Work and Holiday Visa กับออสเตรเลียให้ได้ประโยชน์สูงสุด

๔) วิทยาศาสตร์/เทคโนโลยี/นวัตกรรม/พลังงาน - สนับสนุน แลกเปลี่ยน และใช้ประโยชน์จากการสร้าง เครือข่ายความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ในด้านที่ ออสเตรเลียมีความเชี่ยวชาญ อาทิ ด้านพลังงานทดแทน พลังงานสะอาด เทคโนโลยีสีเขียว ความมั่นคง/ ความปลอดภัยของอาหาร การผลิตอาหาร และการเกษตร ผ่านความร่วมมือระหว่างหน่วยงานระดับนโยบาย โครงข่ายนักวิจัย (research network) การแลกเปลี่ยนนักวิจัย และการร่วมทุนวิจัย

๕) ภาพลักษณ์ของไทย - ให้มองไทยว่าเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับการเป็นประชาธิปไตย มีเสถียรภาพทางการเมือง มีพลวัตทางเศรษฐกิจ และมีความปลอดภัยในการเดินทางมาท่องเที่ยว

๖) ความเชื่อมโยงระดับภูมิภาค - ใช้ออสเตรเลียเป็นประตูสู่ภูมิภาคแปซิฟิกใต้ผ่านความร่วมมือไตรภาคีเพื่อพัฒนาประเทศในหมู่เกาะแปซิฟิก ขณะเดียวกัน ส่งเสริมให้ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ใช้ไทยเป็นประตูสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีนตอนใต้ผ่านความร่วมมือไตรภาคีเพื่อพัฒนาประเทศในกรอบอนุภูมิภาคต่างๆ

^๓ สถิติจากสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง มกราคม ๒๕๕๖

^๔ แผนยุทธศาสตร์ภูมิภาคแปซิฟิกใต้ พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๖๐ จัดทำโดยกองแปซิฟิกใต้ กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ กระทรวงการต่างประเทศ เป็นผลจากการประชุมหารือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อหาแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับภูมิภาคแปซิฟิกใต้

๒.๓ ยุทธศาสตร์ไทยในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และพลังงาน^๕

ออสเตรเลียเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การค้นคว้าวิจัย การใช้เทคโนโลยีเพื่อผลิตนวัตกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง และเป็นหนึ่งในประเทศที่มีองค์ความรู้ด้าน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ดีที่สุดในโลก โดยเฉพาะในสาขาที่เกี่ยวข้องกับพลังงาน ความมั่นคงทางอาหาร/การเกษตร และการบริหารจัดการ (รวมถึงในเชิงพาณิชย์) กอปรกับ ออสเตรเลียให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความร่วมมือและการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาจาก ต่างประเทศในภาคธุรกิจของออสเตรเลีย ตลอดจนผลักดันการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาใน ภาครัฐมากขึ้น ในการนี้ ยุทธศาสตร์ไทยในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และพลังงาน ต่อ ออสเตรเลีย มีดังนี้

๒.๓.๑ ผลักดันให้เกิดความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม ในระดับรัฐบาล โดยจัดตั้งกลไกการหารือระดับ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานด้านการวิจัย และ funding agencies ระหว่างไทยกับ counterparts ฝ่ายออสเตรเลีย เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการ วิจัยและพัฒนาของไทย และสร้างเครือข่าย International Research Network โดยเน้นให้ นักวิจัยไทย ได้มีโอกาสไปเรียนรู้และทำการวิจัยร่วมกับนักวิจัยของออสเตรเลียและนิวซีแลนด์

๒.๓.๒ ระบุสาขาที่ไทยและออสเตรเลียมีความสนใจร่วมกัน และไทยสามารถนำผลการวิจัย มาประยุกต์ใช้ได้จริง อาทิ ด้านพลังงานทดแทน พลังงานสะอาด เทคโนโลยีสีเขียว ความมั่นคงทาง อาหาร การผลิตอาหาร และการเกษตร โดยสถาบันวิจัยและ funding agencies ที่อาจพิจารณา แสวงหาความร่วมมือ อาทิ Commonwealth Scientific and Industrial Research Organization (CSIRO) ของออสเตรเลีย และ Research Center หรือ Center of Excellence ในมหาวิทยาลัย และหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น

๒.๔ เอกสารออสเตรเลียในศตวรรษแห่งเอเชีย (White Paper Australia in the Asian Century)

เอกสารออสเตรเลียในศตวรรษแห่งเอเชีย^๖ มีองค์ประกอบหลักแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ ๑. แนวทางหลักของประเทศ ๕ ประการ (Five National Directions) ๒. วัตถุประสงค์หลักแห่งชาติ ๒๕ ประการ และ ๓. แนวทาง ที่ออสเตรเลียมุ่งจะดำเนินการในระยะเวลา ๑๓ ปี จนถึงปี ค.ศ. ๒๐๒๕ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว

แนวทางหลักของประเทศ ๕ ประการได้แก่ ๑) ระบบเศรษฐกิจที่มีอำนาจการผลิต (productive) และสามารถปรับตัวได้ (โดยผ่านระบบการศึกษา นวัตกรรม การลงทุนในโครงสร้าง พื้นฐานต่างๆ ๒) การเสริมสร้างสมรรถนะของประชากรชาวออสเตรเลีย ๓) การสนับสนุนการ เชื่อมโยงกับตลาดในภูมิภาคเอเชียที่กำลังเติบโต ๔) การสร้างระบบความมั่นคงที่ยั่งยืนในภูมิภาคผ่าน

^๕ กองแปซิฟิกใต้ กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ กระทรวงการต่างประเทศ, แผนยุทธศาสตร์ภูมิภาคแปซิฟิกใต้ พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๖๐

^๖ เอกสารออสเตรเลียในศตวรรษแห่งเอเชีย (White Paper Australia in the Asian Century) จัดทำโดยรัฐบาล ออสเตรเลีย ตุลาคม ๒๕๕๕

กลไกและกรอบความร่วมมือต่างๆ ในภูมิภาค และ ๕) การสร้างความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งและกว้างขวางยิ่งขึ้นกับเอเชีย

วัตถุประสงค์หลักแห่งชาติ ๒๕ ประการ ครอบคลุมด้านเศรษฐกิจการค้า ระบบโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการศึกษา สังคมและประชาชน และการต่างประเทศและการทูต เช่น การที่ออสเตรเลียมุ่งหวังว่าเศรษฐกิจของออสเตรเลียจะบูรณาการกับเอเชียอย่างใกล้ชิดมากขึ้น โดยตั้งเป้าหมายว่าการค้ากับเอเชียจะมีมูลค่าอย่างน้อย ๑ ใน ๓ ของ GDP (จาก ๑ ใน ๔ ในปัจจุบัน) การที่ออสเตรเลียจะมีระบบนวัตกรรมที่จะได้รับการจัดอันดับให้อยู่ใน ๑๐ อันดับแรกของโลก และการที่ออสเตรเลียจะส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ในระดับประชาชนสู่ประชาชนที่แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

เอกสารออสเตรเลียในศตวรรษแห่งเอเชีย ครอบคลุมหลากหลายแนวทางในการบรรลุวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่ตั้งไว้ ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม พลังงาน และปฏิสัมพันธ์ในระดับประชาชนสู่ประชาชน ประกอบด้วย การสนับสนุนนักวิจัยออสเตรเลียในการสร้างเครือข่ายกับนักวิจัยในเอเชียและทำการวิจัยร่วมกันโดยเฉพาะในสาขาเกษตร และความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร การสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัยในออสเตรเลียกับเอเชีย สนับสนุนศิลปินชาวออสเตรเลียในสาขาต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จในเอเชียและมีการแสดงผลงานในเอเชียอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนให้นักกีฬา นักวิชาการ นักวิทยาศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาชีพในสาขาต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคผ่านความร่วมมือในกรอบต่าง ๆ

๒.๕ แนวคิด/ค่านิยมของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy)

๒.๕.๑ ความหมายของเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ความหมายของเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีอยู่หลากหลายด้วยกันและยังอยู่ในขั้นตอนของการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การให้คำนิยามเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ของแต่ละหน่วยงานมี ดังนี้

๒.๕.๑.๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ให้นิยามว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) หมายถึง แนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา (Education) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) การใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม ตลอดจนการสั่งสมความรู้ของสังคม และเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่

๒.๕.๑.๒ John Howkins ซึ่งถือเป็นบิดาแห่ง Creative Economy ได้ให้นิยามไว้ว่าเป็นการสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดของมนุษย์

๒.๕.๑.๓ ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative & Design Center: TCDC) ได้ให้นิยามว่าเป็นการสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดของมนุษย์ เป็นสาขาการผลิตที่พัฒนาไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นวัตถุดิบสำคัญ

๒.๕.๑.๔ องค์กรความร่วมมือเพื่อการค้าและการพัฒนา (United Nation Conference on Trade and Development: UNCTAD) ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นแนวความคิดในการพัฒนาและสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยใช้สินทรัพย์ที่เกิดจากการใช้ความคิดสร้างสรรค์กล่าวโดยสรุป เศรษฐกิจสร้างสรรค์คือ

ภาพที่ ๑ แนวความคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ที่มา: “เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย” โดยนายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๕๕๔

๒.๕.๒ ขอบเขตความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของไทย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดขอบเขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทยโดยยึดรูปแบบของ UNCTAD เป็นกรอบและปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมตามรูปแบบของ UNESCO โดยแบ่งเป็น ๔ กลุ่มหลักและ ๑๕ สาขาย่อย อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” ของประเทศต่าง ๆ ผู้ศึกษาเห็นว่าวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เป็นอีกหนึ่งกลุ่มหลักของอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่จะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของไทย และนำไปสู่การสร้างฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน หากพิจารณาร่วมกับยุทธศาสตร์ไทยต่อออสเตรเลีย และยุทธศาสตร์ไทยในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และพลังงาน ในบริบทของการเพิ่มปฏิสัมพันธ์กับออสเตรเลียในศตวรรษที่ ๒๑ อาจสรุปสาขาต่าง ๆ ที่มีศักยภาพ และมีความสนใจร่วมกัน ดังนี้

ตารางที่ ๑ สรุปขอบเขตสาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมในบริบทความสัมพันธ์ไทย – ออสเตรเลีย

มรดกทางวัฒนธรรมและ ธรรมชาติ ๑.๑ งานฝีมือและหัตถกรรม ๑.๒ การท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม/ความ หลากหลายทางชีวภาพ ๑.๓ การแพทย์แผนไทย ๑.๔ อาหารไทย	ศิลปะ ๒.๑ ศิลปะการแสดง ๒.๒ ทัศนศิลป์	สื่อ ๓.๑ ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ๓.๒ การพิมพ์ ๓.๓ การกระจายเสียง ๓.๔ ดนตรี การแสดงละครเพลง ๓.๕ การเต้นรำ (Contemporary Dance) และการแสดงหุ่นกระบอก
งานสร้างสรรค์และออกแบบ ๔.๑ การออกแบบ ๔.๒ แฟชั่น ๔.๓ สถาปัตยกรรม ๔.๔ การโฆษณา ๔.๕ ซอฟต์แวร์	วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ นวัตกรรม ๕.๑ ภาคเกษตร ความมั่นคงของ อาหาร ๕.๒ พลังงานทดแทน พลังงาน สะอาด ๕.๓ สุขภาพ/การแพทย์/นาโน เทคโนโลยี	

ที่มา: ปรับจาก “เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย” โดยนายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๕๕๔; เอกสาร White Paper Australia in the Asian Century; การสัมมนาเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศออสเตรเลีย เอกอัครราชทูตออสเตรเลียประจำประเทศไทย และกงสุลใหญ่ไทย ณ นครซิดนีย์

๒.๖ ประเทศไทยและเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรม

๒.๖.๑ ความสำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมของประเทศต่าง ๆ

ประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และสหภาพยุโรป ให้ความสำคัญกับการใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยในสหรัฐอเมริกา อุตสาหกรรมลิขสิทธิ์มีมูลค่าการส่งออกมากกว่า ๑๐๖ แสนล้านเหรียญสหรัฐ อุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์ของอังกฤษ คิดเป็นสัดส่วนสูงถึง ๗.๓% ของ GDP และอังกฤษทำรายได้จากการส่งออกอุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์ กว่า ๑๔ พันล้านปอนด์^๗ และในสหภาพยุโรป เศรษฐกิจสร้างสรรค์ทำให้เกิดอัตราการจ้างงานกว่า ๕ ล้านคน

^๗ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยธวัชชัย เสงประเสริฐ สภาอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในส่วนของประเทศกำลังพัฒนาในเอเชีย อาทิ สิงคโปร์ จีน เกาหลีใต้ และฮ่องกง ได้เริ่มขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์เช่นกันเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของตน โดยเกาหลีใต้ถือเป็นประเทศที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ก้าวหน้ามากที่สุดประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะละครชุดเกาหลี อาหารเกาหลี กระแส K-Pop และเสื้อผ้าแฟชั่น^๔

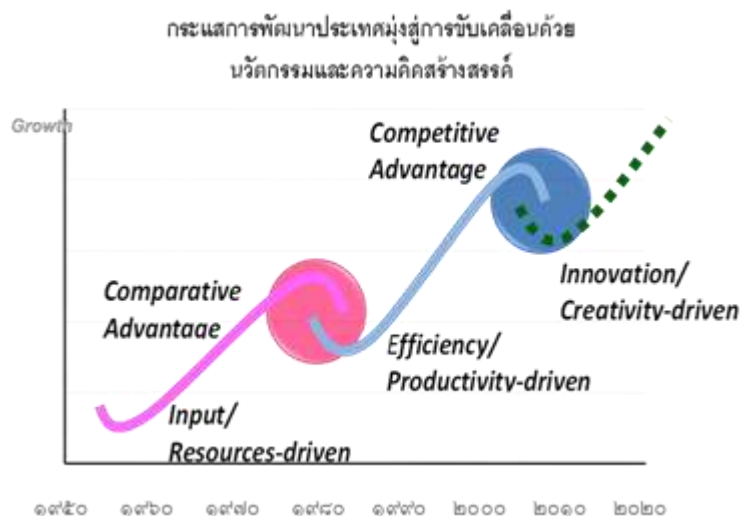
๒.๖.๒ ปัจจัยภายในประเทศที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันด้านการค้าของไทย

ในส่วนของประเทศไทย ไทยสูญเสียความสามารถในการแข่งขันด้านการค้า เนื่องจากสินค้าไทยยังคงเน้นเรื่องปริมาณมากกว่าคุณภาพ และการขยายตัวของเศรษฐกิจยังคงอาศัยการส่งออก ไทยยังคงพึ่งพุนเทคโนโลยีและการตลาดจากบริษัทต่างประเทศ และผู้ประกอบการและบุคลากรไทยยังขาดการใช้ความคิดสร้างสรรค์ การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรม ในการเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าและบริการ นอกจากนี้ การก้าวข้ามกับดักของประเทศรายได้ปานกลางเป็นความท้าทายหลักประการสำคัญของประเทศไทย โดยประเทศไทยจะต้องยกระดับนวัตกรรม การบริหารจัดการทรัพยากรสั่งทางปัญญา แสวงหาและต่อยอดทางเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นการซื้อลิขสิทธิ์หรือใบอนุญาตจากต่างประเทศ หรือความร่วมมือในการทำวิจัยร่วมกับองค์กรหรือบริษัทต่างชาติเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ (ยุทธศาสตร์แผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๖๐)

๒.๖.๓ ปัจจัยภายนอกที่ทำให้ไทยต้องพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์

แนวโน้มของการมีความต้องการในรูปแบบใหม่ (New Demand) จากการเพิ่มขึ้นของชนชั้นกลางในเอเชียและในโลก ทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนไป ผู้บริโภคต้องการสินค้าที่แสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น การเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุของหลายประเทศและภาวะโลกร้อนทำให้ผู้บริโภคหันมาให้ความสำคัญกับสินค้าและบริการที่คำนึงถึงสุขภาพ การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ หลายประเทศในโลกต่างมุ่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์

^๔ วรากรณ์ สามโกเศศ, เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี, ๒๕๕๓)

ภาพที่ ๒ กระแสการพัฒนาประเทศมุ่งสู่การขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์

ที่มา: “เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย” โดยนายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๕๕๔

เมื่อคำนึงถึงปัจจัยภายในและนอกประเทศ ไทยมีความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน และให้สามารถตอบสนองกับความต้องการในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อที่จะได้ก้าวออกจาก middle income trap ซึ่งผู้เขียนจะได้ใช้โอกาสนี้ศึกษาสาขาความร่วมมือกับออสเตรเลียและพัฒนาให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมต่อไป

บทที่ ๓ ผลการศึกษา

ในบทนี้ผู้ศึกษาจะนำเสนอจุดแข็งและจุดอ่อนของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไทย และออสเตอร์เลีย ผ่านบทวิเคราะห์ของหน่วยงานราชการต่าง ๆ รวมทั้งสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง และสรุป/วิเคราะห์สาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพ ที่ไทยสามารถร่วมเป็นส่วนร่วมกับออสเตอร์เลียได้

๓.๑ จุดแข็งและจุดอ่อนของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมไทย

เศรษฐกิจสร้างสรรค์มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนให้ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกได้เป็นอย่างดี เป็นช่องทางในการส่งเสริมการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศ

จุดแข็งด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทยคือ การที่ไทยมีประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรมที่สามารถสืบทอดจนเป็นมรดกโลกที่สำคัญ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของคนไทยและสามารถนำมาใช้สร้างความแตกต่างให้กับสินค้าและบริการซึ่งการสร้างสรรค์สามารถนำเอาวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิม มาใช้ในการสร้างสรรค์สินค้าได้^๑ แต่สิ่งสำคัญคือการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมให้คงอยู่ทั้งในด้านของแหล่งองค์ความรู้ภูมิปัญญาชุมชน ศิลปวัฒนธรรม และรูปแบบของสถาปัตยกรรมสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

ไทยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความหลากหลาย ตลอดจนสามารถถ่ายทอดและรักษาไว้ได้เป็นจำนวนมาก และมีความคิดสร้างสรรค์ในการผสมผสานวัฒนธรรม ศิลปะและประวัติศาสตร์เข้าด้วยกัน สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการต่าง ๆ อาทิ ตลาดน้ำร้อยปี ตลาดเพลินวาน โรงแรม boutique ต่าง ๆ ที่เน้นการตกแต่งและการออกแบบโดยอิงกับวัฒนธรรมและศิลปะของไทย^๒ แบรินด์ “แม่ฟ้าหลวง” และ “Jim Thomson” เป็นอีกตัวอย่างของสินค้าที่นำความคิดสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาส่งออกและติดอันดับแบรนด์ระดับโลก^๓ ไทยมีความประณีตละเอียดในการสร้างสรรค์ผลงานที่ใช้ฝีมือผ่านการถ่ายทอดสู่ภูมิปัญญาไทยจนเป็นที่ยอมรับและมีชื่อเสียงในระดับโลก นอกจากนี้ งานฝีมือถือเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตที่โดดเด่นของไทย โดยคนไทยส่วนใหญ่มีความเชี่ยวชาญในการทำงานฝีมือ ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการได้รับการ

^๑ เอกพงศ์ สุริยงค์, การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมสาขาผ้าทอ, ๒๕๕๓.

^๒ วราภรณ์ สามโกเศศ, เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี).

^๓ ศศิขวัญ ศรีกระจำง, “Creative Economy” จุดยืนใหม่ของท้องถิ่นไทย” Positioning Magazine กันยายน ๒๕๕๐.

ปลูกฝังมาตั้งแต่เด็กจากการเรียนการสอนในโรงเรียนในการเย็บ ปัก ถัก ร้อย งานฝีมือจึงถือเป็นของคู่กับคนไทยจึงทำให้คนไทยจำนวนมากมีพรสวรรค์ในเรื่องนี้มากเป็นพิเศษ^๔

ภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจ ๒๕๔๗ กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคและการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภค โดยนอกจากผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการจากคุณภาพและราคาแล้ว การสร้างการรับรู้ถึงคุณค่าและมูลค่าของ “วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย” และนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างสรรค์ผลงานกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมแฟชั่นของไทยด้วย โดยอุตสาหกรรมแฟชั่นของไทย ครอบคลุมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม รองเท้าและเครื่องหนัง และอัญมณีและเครื่องประดับ ซึ่งจะเป็นช่องทางในการเพิ่มมูลค่าการส่งออกและการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย^๕ นอกจากนี้ นักออกแบบแฟชั่นของไทยได้รับการยอมรับและมีชื่อเสียงในระดับโลกทั้งในสหรัฐอเมริกา และยุโรป

ในด้านการท่องเที่ยว โดยที่ไทยตั้งอยู่ในพื้นที่ร้อนชื้น เขตศูนย์สูตร จึงถือว่าเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามและหลากหลายทั้งทางทะเลและป่าไม้ มีชื่อเสียงโด่งดังทั่วโลก และได้รับการจัดอันดับในระดับต้นๆ ในการสำรวจความคิดเห็นของสำนักต่างๆ จึงถือเป็นจุดแข็งของไทยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงสร้างสรรค์^๖ นอกจากนี้ โดยที่ไทยมีต้นทุนและค่าครองชีพที่ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับหลายประเทศในระดับเดียวกัน ทำให้สามารถใช้เวลาใช้ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคลเพื่อการสร้างสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มที่^๗ ทำให้ไทยได้เปรียบในเรื่องของต้นทุนการค้าในตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์โลก

ถึงแม้ว่าไทยจะมีบุคลากรที่มีฝีมือและมีการถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์ออกมาสู่สินค้าและบริการทั้งสำหรับตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ จุดอ่อนของไทยยังคงมีอยู่หลายประการ โดยเฉพาะในด้านนโยบาย นโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ยังคงขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ขาดการบูรณาการและกลไกการขับเคลื่อนและการประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ ไทยยังคงขาดระบบข้อมูลและการจัดเก็บข้อมูลทางสถิติ และการจำแนกประเภททางอุตสาหกรรมของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ยังไม่มี ความชัดเจน นอกจากนี้ การสนับสนุนทางการเงินในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทยยังอยู่ในระดับที่ไม่สูงนัก^๘

ไทยยังไม่มีแนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยและการจัดเก็บที่เกี่ยวข้องอย่างมีระบบ ทำให้เกิดความเสียหายต่อการลบเลือนจางหายไป ในสังคมไทย ผู้ประกอบการไทยยังคงขาดการพัฒนาคุณภาพของสินค้า รวมถึงการสร้างแบรนด์และเอกลักษณ์เฉพาะให้กับสินค้า^๙ และการยกระดับ

^๔ เปลี่ยนงานฝีมือให้เป็นธุรกิจโยเงิน, [ออนไลน์], ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖, แหล่งที่มา:

<http://incquity.com/articles/startup/how-start-handicrafts-biz> .

^๕ บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary) โครงการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในอุตสาหกรรมแฟชั่น สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม สิงหาคม ๒๕๕๔

^๖ สรุปสาระการสัมมนาเปิดมุมมองท่องเที่ยวไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ๒๕๕๒

^๗ เสาวภย์ กุสุมา ณ อยุธา, Creative Economy ทางเลือกใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจไทย (มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).

^๘ Ibid.

^๙ ยุทธศาสตร์การเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สิงหาคม ๒๕๕๔.

แบรนดี้ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล เนื่องจากยังคงขาดการเข้าถึงองค์ความรู้ เทคโนโลยี และ เครื่องจักรเพื่อการผลิตใหม่ ๆ ในการพัฒนาคุณภาพการออกแบบและการพัฒนาสินค้า^{๑๐}

ปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญายังเป็นปัญหาสำคัญโดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมาย ให้เด็ดขาดและมีประสิทธิภาพ ปัจจุบัน หลายประเทศใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นพื้นฐานในการ พัฒนาศักยภาพในการแข่งขันและสร้างรายได้ให้แก่ประเทศทรัพย์สิน โดยทรัพย์สินทางปัญญาก็คือเป็น เครื่องมือที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศสู่ระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างไรก็ดี ระบบ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทาง ปัญญาของไทยยังคงไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และยังไม่สามารถพัฒนาให้ทันกับวิวัฒนาการของ เทคโนโลยีในปัจจุบันได้^{๑๑}

ไทยยังคงพึ่งพาเทคโนโลยีชั้นกลางหรือสูงจากต่างประเทศ^{๑๒} โดยมักจะเป็นประเทศผู้ซื้อ เทคโนโลยีจากต่างประเทศมากกว่าที่จะเป็นผู้ประดิษฐ์คิดค้นเอง เนื่องจากการลงทุนในการทำวิจัย เทคโนโลยีชั้นสูงจะต้องใช้เงินลงทุนมหาศาล ทำให้ผู้ประกอบการหันไปซื้อเทคโนโลยีมากกว่าที่จะ ดำเนินการค้นคว้าและวิจัยเองในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วจะลงทุนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อความได้เปรียบทางการค้า โดยจะเห็นได้ว่า ตั้งแต่ปี ๒๕๔๔ - ๒๕๕๒ สัดส่วนการลงทุนด้านการ วิจัยและพัฒนาหรือ GERD (Gross Expenditures on R&D) ต่อ GDP ของประเทศไทยค่อนข้างต่ำ และยังไม่มีความแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้น (เฉลี่ยร้อยละ ๐.๒๔ ของ GDP) โดยที่อัตราเฉลี่ยของโลกอยู่ที่ร้อยละ ๑.๗ ในส่วนของบุคลากรด้านการวิจัยพัฒนา ประเทศไทยมีจำนวนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนา แบบเทียบทำงานเต็มเวลา (Full Time Equivalent: FTE) เพียง ๐.๙๕ คนต่อประชากร ๑,๐๐๐ คน (๒๕๕๒) ซึ่งต่ำกว่าเกาหลีใต้ประมาณ ๗ เท่า และจากสถิติการจดทะเบียนสิทธิบัตรในประเทศไทย แสดงให้เห็นว่า ประเภทของสิทธิบัตรที่มีการยื่นขอและได้รับจดทะเบียนในประเทศไทยนั้นเป็น สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์มากกว่าสิทธิบัตรการประดิษฐ์^{๑๓}

๓.๒ จุดแข็งของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมออสเตรเลีย

ออสเตรเลียมีหน่วยงานและกลไกการทำงานเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับประเทศที่ชัดเจน รวมถึงงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรอย่างเหมาะสม และในแต่ละมลรัฐของ ออสเตรเลียมีแผนงานและงบประมาณด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นของตนเอง เช่น มลรัฐควีนส์แลนด์ ที่มีนโยบายขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ภายใต้โครงการ Creative Queensland ทำให้แต่ละรัฐ สามารถดำเนินนโยบายได้โดยไม่ติดขัดและส่งผลประโยชน์ให้กับเศรษฐกิจของออสเตรเลียในภาพรวม ได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ออสเตรเลียมีโครงการ Australia Unlimited ซึ่งเป็นการรวบรวมสินค้า

^{๑๐} ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในอุตสาหกรรมแฟชั่น สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม สิงหาคม ๒๕๕๔ .

^{๑๑} ยุทธศาสตร์ทรัพย์สินทางปัญญาแห่งชาติ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์.

^{๑๒} ธมน แสงแก้ว, ความสัมพันธ์เทคโนโลยีกับวิทยาศาสตร์ [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

<https://sites.google.com/site/thamondesign5/theconomy-khux-xari>.

^{๑๓} ดัชนีวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทย ปี ๒๕๕๕, สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ.

แบรนด์สินค้า บุคคล และนวัตกรรมของออสเตรเลียที่มีชื่อเสียงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนและส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของออสเตรเลีย นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์เอกอัครราชทูตออสเตรเลียประจำประเทศไทยทราบว่าสถานเอกอัครราชทูตฯ มีแผนการส่งเสริม outward mobility ของนักศึกษาออสเตรเลียมาไทย ในลักษณะการเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนและการทำวิจัยร่วมกัน และมีความคิดที่จะจัด Roadshow ตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและดำเนินกิจกรรมระหว่างนักศึกษาของทั้งสองฝ่าย โดยเอกอัครราชทูตออสเตรเลีย เห็นว่าการดำเนินการดังกล่าวนอกจากจะส่งเสริมให้นักศึกษาของทั้งสองฝ่ายได้ทำความรู้จักและทำโครงการร่วมกันอันเป็นการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ในระดับประชาชนแล้ว การดำเนินการวิจัยในสาขาที่ทั้งสองฝ่ายสนใจก็จะเป็นประโยชน์ต่อไทยและออสเตรเลียในภาพรวมด้วย

ออสเตรเลียมีศูนย์การค้นคว้า พัฒนา และวิจัย อยู่ทั่วประเทศ ทั้งที่เป็นของภาครัฐและเอกชน และมีบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่ดำเนินการวิจัยอย่างต่อเนื่อง โดยหน่วยงานหลักที่รัฐบาลให้การสนับสนุนคือสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งเครือรัฐออสเตรเลีย (Commonwealth Scientific and Industrial Research Organization of Australia: CSIRO) ซึ่งมุ่งเน้นงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรมที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริง โดยออสเตรเลียจัดอยู่ในสิบอันดับแรกของกลุ่ม OECD ในเรื่องของการใช้จ่ายภาครัฐเพื่อการวิจัยและพัฒนา^{๑๔}

โดยที่ออสเตรเลียมีพื้นที่ขนาดใหญ่และมีภูมิประเทศที่แตกต่างกันในแต่ละรัฐส่งผลให้แต่ละรัฐมีสาขาความเชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่แตกต่างกันออกไป ทำให้ออสเตรเลียเป็นประเทศที่มีความเชี่ยวชาญในหลายสาขา ดังต่อไปนี้^{๑๕}

- ดินแดนออสเตรเลียแคพิทอลเทอร์ริทอรี มีจุดแข็งด้านเทคโนโลยีชีวภาพ และการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การเพาะพันธุ์ข้าวสาลี เทคโนโลยียีนพืช (Plant based gene technology) การใช้เทคโนโลยีชีวภาพในการควบคุมวัชพืช การพยากรณ์สภาพแวดล้อม การศึกษาคุณภาพและการไหลของน้ำ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศน์ทางน้ำและแหล่งน้ำ

- รัฐนิวเซาท์เวลส์ เป็นรัฐที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และมีความสามารถในการแข่งขันในระดับโลก โดยมีงานวิจัย นวัตกรรมและเทคโนโลยี ที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้ ๑. ด้านพลังงาน การใช้พลังงานอย่างยั่งยืน เทคโนโลยีการใช้ถ่านหินสะอาดเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เทคโนโลยีการผลิต เทคโนโลยีการกักเก็บพลังงาน งานวิจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกี่ยวกับพลังงานแสงอาทิตย์ เป็นต้น ๒. ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ได้แก่ เทคโนโลยี Advanced PCR และการวิเคราะห์และรักษาโรคมะเร็งโดยเฉพาะโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนัก ๓. ด้านแร่ธาตุและการทำเหมืองแร่และการจัดการดินและน้ำ เช่น การบริหารจัดการน้ำเพื่อ

^{๑๔} รายงานการศึกษาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (The Creative Economy), สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๒.

^{๑๕} ยุทธศาสตร์รายรัฐออสเตรเลีย ศูนย์ออสเตรเลียศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; ข้อมูลจากสำนักงานสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ; ข้อมูลจากสำนักงานสนับสนุนกองทุนวิจัย; Australia Innovation Policy Report และ Australian Innovation System Report ๒๐๑๒ จัดทำโดย Department of Industry, Innovation, Climate Change, Science, Research and Tertiary Education

การเกษตร และการพัฒนาคุณภาพดินโดยการใช้สารอินทรีย์ ๔. ด้านการเกษตรแปรรูป เช่น การพัฒนากระบวนการแปรรูปอาหาร การใช้จุลินทรีย์ในอาหาร และการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อถนอมคุณภาพอาหาร ๕. อุตสาหกรรมการเลี้ยงปศุสัตว์ ได้แก่ เทคโนโลยีที่ใช้ในการผสมพันธุ์สัตว์ เทคโนโลยีในการผสมพันธุ์สัตว์ให้มีความต้านทานต่อปรสิตและการควบคุมพยาธิในสัตว์ ๖. ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ การสร้างฐานข้อมูลสุขภาพ (Biotechnology and health informatics) เทคโนโลยีข้อมูลสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีการใช้เครือข่ายเซนเซอร์ไร้สายในการเฝ้าระวังด้านสิ่งแวดล้อม (Smart wireless sensor networks for environmental monitoring)

- ดินแดนนอร์เทิร์นเทรริทอรี เป็นรัฐที่มีการทำงานวิจัย พัฒนาเทคโนโลยีและสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับระบบนิเวศเขตร้อน (Tropical Savanna Ecology) การศึกษาพลวัตของคาร์บอน (Carbon Dynamics) การจัดการไฟฟ้า การพัฒนาการใช้ remote sensing ในระบบนิเวศวิทยา การศึกษาโรคที่เกิดขึ้นในเขตร้อน เทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อมและการทำเหมืองแร่ทะเลทราย และการพัฒนาระบบพลังงานสะอาดที่เหมาะสมกับสภาพอากาศเขตร้อน

- รัฐควีนส์แลนด์ มีงานนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่หลากหลาย โดยสาขาที่โดดเด่นมาก ได้แก่ ๑. ด้านอุตสาหกรรมการผลิต ๒. สาขาวิทยาศาสตร์เกษตร (Agricultural Science) เช่น เทคโนโลยีเกี่ยวกับปศุสัตว์ การศึกษาเกี่ยวกับการติดเชื้อ การประมงและการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ ระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ เทคโนโลยี การอาหาร การเกษตรเมืองร้อน และพืชที่ปลูกในเขตอากาศอบอุ่น เช่น ข้าวสาลี น้ำตาล ถั่วเหลือง และถั่วแมคคาเดเมีย ๓. พลังงานสะอาด เช่น ไบโอดีเซล เอทานอล และไฮโดรเจน ๔. เทคโนโลยีชีวภาพ ๕. การบริหารจัดการน้ำเสีย การรีไซเคิล การจัดการขยะ ระบบการชลประทาน ๖. นาโนเทคโนโลยี (Nanotechnology) เทคโนโลยีด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยเฉพาะยารักษาโรคและเครื่องมือทางการแพทย์ และการทดลองทางการแพทย์ ออสเตรเลียได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนา อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยรัฐควีนส์แลนด์ได้ กำหนดนโยบาย Creative Queensland มุ่งส่งเสริมวัฒนธรรม และศิลปะของรัฐควีนส์แลนด์ นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้ดำเนิน มาตรการทางด้านภาษี เช่น นโยบายสิทธิภาษีสำหรับการผลิตภาพยนตร์และโทรทัศน์ ส่งเสริมให้ภาคเอกชนบริจาคสินทรัพย์ทาง วัฒนธรรมหรือผลงานศิลปะ เช่น รูปวาด หนังสือ รูปปั้น เอกสาร ส่วนตัว อัญมณี เซรามิก และวัตถุทางประวัติศาสตร์หรือทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ให้แก่องค์กรสาธารณะ และเปิดโอกาสให้ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมขึ้นทะเบียนผู้บริจาคให้แก่องค์กร เพื่อได้รับสิทธิการลดหย่อนภาษี เป็นต้น

- รัฐเซาท์ออสเตรเลีย มีการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ๑. วิทยาศาสตร์ด้านสุขภาพ (Preventive Health) ๒. วิทยาศาสตร์ด้านอาหารและสารอาหาร (Food and Nutritional Sciences) ๓. วิทยาศาสตร์เกี่ยวกับดินและภูมิทัศน์ และนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ๔. อุตสาหกรรมด้านพืช (Plant Industry) เทคโนโลยีพันธุวิศวกรรมร่วมกับการเพาะปลูกแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะองุ่น ออสเตรเลียและอุตสาหกรรมทำไวน์

- รัฐแทสเมเนีย มีงานวิจัย นวัตกรรม และเทคโนโลยีสำคัญได้แก่ ๑. การใช้เทคโนโลยีชีวภาพในการขยายพันธุ์และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ๒. การประเมินความหลากหลายทางชีวภาพในทะเล ๓. งานวิจัยเพื่อศึกษาการไหลของน้ำเพื่อพยากรณ์การเกิดน้ำท่วม และการศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูก

- รัฐวิสาหกิจ มีความโดดเด่นและเชี่ยวชาญเป็นพิเศษด้าน ๑. เทคโนโลยีชีวภาพ ๒. งานวิจัยด้านการแพทย์ และเทคโนโลยีการผลิตเวชภัณฑ์ยา ๓. เทคโนโลยีทางการเกษตรและอาหาร ๔. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการโทรคมนาคม การพัฒนาเทคโนโลยี Open Source เทคโนโลยีการออกแบบและพัฒนาวงจรไฟฟ้าขนาดเล็ก (Microtechnologies) และเทคโนโลยีของการสร้างและควบคุมแสง (Photonics) ๕. เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีด้านพลังงาน ได้แก่ เทคโนโลยีการกักเก็บและการแปรรูปพลังงาน เทคโนโลยี Geosequestration เทคโนโลยีการแยกเกลือออกจากน้ำ เทคโนโลยีการผลิตพลังงานที่มีอัตราการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำ

- รัฐวิสาหกิจ ออสเตรเลีย มีความเชี่ยวชาญในด้านการทำวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการสำรวจแร่ธาตุธรณีวิทยา การสำรวจและขุดเจาะน้ำมันปิโตรเลียมและก๊าซธรรมชาติ เทคโนโลยีการแปรรูปทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และเทคโนโลยีการจัดการทรัพยากรดินและน้ำ

- ออสเตรเลียเป็นประเทศแหล่งผลิตภาพยนตร์ระดับสากลที่ทั่วโลกให้การยอมรับ เนื่องจากภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ที่เข้มข้น มีสถานที่ถ่ายทำที่สวยงามและหลากหลาย บุคลากรที่เชี่ยวชาญ มีเทคโนโลยีอุปกรณ์การผลิตที่ทันสมัย และให้สิทธิประโยชน์ทางการเงินและภาษีที่ดึงดูดให้มีการลงทุนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์

ออสเตรเลียเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในอุตสาหกรรมแฟชั่นสร้างสรรค์ เนื่องจากมีเอกลักษณ์โดดเด่น โดยออสเตรเลียให้ความสำคัญกับการพัฒนานักออกแบบรุ่นใหม่ที่เน้นการผสมผสานระหว่างการออกแบบที่ทันสมัย และวัตถุดิบและเอกลักษณ์จากท้องถิ่นของออสเตรเลีย และมีงานแสดงสินค้าแฟชั่นที่สำคัญหลายรายการ โดยเฉพาะ MERCEDES AUSTRALIAN FASHION WEEK^{๑๖}

จากนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าออสเตรเลียให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา (Education) การวิจัยและพัฒนา (Research and development) และการสร้างสรรค์งาน (Creativity) ซึ่งจะส่งผลต่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศ กล่าวคือ สนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน เพื่อเสริมสร้างทุนเพื่อทางปัญญาอย่างยั่งยืน การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับประเทศ

๓.๓ บทวิเคราะห์: สาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจุดแข็งของออสเตรเลียและการสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ที่มีประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับออสเตรเลีย ผู้เขียนขอสรุปสาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพที่ไทยและออสเตรเลียสามารถมีความร่วมมือระหว่างกันได้ ประกอบด้วย ความร่วมมือใน ๖ สาขา

^{๑๖} กงสุลใหญ่ ณ นครซิดนีย์, สัมภาษณ์, ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๖.

ได้แก่ ๑. ความมั่นคงทางอาหาร ๒. ความมั่นคงด้านพลังงาน ๓. การแพทย์ ๔. การออกแบบ ๕. การท่องเที่ยว ๖. การผลิตภาพยนตร์/หนังสือ/ละครเพลง

๓.๓.๑ ความมั่นคงด้านอาหาร เป็นประเด็นสำคัญของโลกในอนาคต เนื่องจากอุปสงค์ที่เพิ่มขึ้นท่ามกลางอุปทานที่จำกัด ไทยและออสเตรเลียออสเตรเลียต่างเป็นประเทศเกษตรกรรม เป็นผู้ผลิตสินค้าเกษตรกรรมหลัก (ออสเตรเลียสามารถส่งออกผลผลิตการเกษตรได้มากกว่าครึ่งหนึ่งของผลผลิตทั้งหมด) ปัจจุบันประสบกับความท้าทายในการขยายปริมาณการผลิต (เนื่องจากข้อจำกัดด้านน้ำ ที่ดินเพาะปลูก การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ การปรับปรุงระบบสาธารณสุขโรค และการลดลงของอัตราการเพิ่มผลผลิตการผลิต) ออสเตรเลียเป็นผู้นำเรื่องนวัตกรรมการเกษตรและค้นคว้าวิจัย^{๑๗} มีความเชี่ยวชาญเรื่องเกษตรกรรมในพื้นที่แห้งแล้ง ขณะที่สินค้าการเกษตรเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยแต่ยังคงต้องมีการพัฒนาคุณภาพสินค้าอย่างต่อเนื่อง รวมถึงความปลอดภัยของอาหารเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล โดยความร่วมมือที่ควรเกิดขึ้นได้คือการเชิญผู้เชี่ยวชาญจากออสเตรเลียเข้ามาร่วมวางระบบรับประกันคุณภาพสินค้าเกษตรของไทยและตรวจสอบคุณภาพสินค้า การเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรและอาหาร อาทิ การพัฒนาคุณภาพดินโดยการใช้สารอินทรีย์ การเพาะปลูกที่ใช้คาร์บอนต่ำ การเกษตรกรรมแบบยั่งยืน การพัฒนากระบวนการแปรรูปอาหาร การวางระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ รวมถึงการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยสนับสนุนนโยบายรัฐบาลในการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารและเพิ่มผลผลิตให้แก่เกษตรกรไทย

๓.๓.๒ ความมั่นคงด้านพลังงาน ความต้องการใช้พลังงานในไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นโดยจะต้องอาศัยการนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านเป็นหลักเพื่อให้สามารถรองรับการใช้พลังงานในประเทศได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ สถานการณ์ราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ปรับตัวสูงขึ้นและผันผวนอย่างมากและผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศล้วนส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านพลังงานของไทยทั้งสิ้น ดังนั้น แนวทางหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศเพื่อลดผลกระทบจากภาวะขาดแคลนพลังงาน คือ การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับพลังงานทดแทนพลังงานหมุนเวียน เทคโนโลยีการกักเก็บพลังงาน^{๑๘} งานวิจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องพลังงานแสงอาทิตย์ การพัฒนาระบบพลังงานสะอาดที่เหมาะสมกับสภาพอากาศเขตร้อน และการพัฒนาพลังงานจากขยะ^{๑๙} รวมถึง การบริหารจัดการน้ำ การพัฒนาแบบจำลองการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อาทิ การเรียนรู้ประสบการณ์การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การบริหารและนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด และการทำการทดลองการพยากรณ์อากาศ

^{๑๗} Feeding the Future: A Joint Report on Strengthening Investment and Technological Cooperation in Agriculture to Enhance Food Security, [Online], Available :

<http://www.dfat.gov.au/publications/feeding-the-future/feeding-the-future.html>

^{๑๘} ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ

^{๑๙} เอกอัครราชทูตไทยประจำออสเตรเลีย, สัมภาษณ์, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๖.

๓.๓.๓ การแพทย์ ออสเตรเลียเป็นหนึ่งในประเทศที่เป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีการแพทย์^{๒๐} เทคโนโลยีและ นานาเทคโนโลยีด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยเฉพาะยารักษาโรคและเครื่องมือทางการแพทย์ และการทดลองทางการแพทย์ปัจจุบัน มีบริษัทออสเตรเลียที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการแพทย์ประมาณ ๖๐๐ บริษัท ซึ่งล้วนมีความก้าวหน้าทางวิชาการระดับโลก นอกจากนี้ ออสเตรเลียยังมีสถาบันวิจัยการแพทย์ระดับโลกอีกจำนวนมาก อาทิ Garvan Institute, Institute for Molecular BioScience, Menzies Research Institute, John Curtin Research Institute ซึ่งโดยที่ไทยจะส่งเสริมการเป็น medical hub ของภูมิภาคและของโลก ไทยและออสเตรเลียควรมีความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนวิชาการและประสบการณ์ และการดำเนินการวิจัยร่วมโดยเฉพาะด้าน เวชศาสตร์เขตร้อน

๓.๓.๔ การออกแบบ ไทยและออสเตรเลียสามารถเรียนรู้จากกันและกันและสามารถทำกิจกรรมร่วมในการออกแบบเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม สิ่งทอ รองเท้าและเครื่องหนัง เพื่อให้เกิดเป็นกิจกรรมระหว่างประชาชนของทั้งสองฝ่าย โดยดีไซเนอร์ไทยและออสเตรเลียต่างเป็นที่รู้จักและได้ออกแบบเสื้อผ้าและเครื่องประดับให้กับบุคคลที่มีชื่อเสียงในระดับโลก^{๒๑} โดยดีไซเนอร์ไทยและออสเตรเลียควรจะได้รับโอกาสให้ได้นำเสนอผลงานของตนในงานแฟชั่นของแต่ละประเทศ อาทิ ในเมลเบิร์นและซิดนีย์ซึ่งเป็นเมืองหลวงแห่งวงการแฟชั่นและการช้อปปิ้งและเป็นที่ตั้งของการจัด Melbourne Fashion Festival และ Australian Fashion Week และในส่วนของไทยจะมีการจัด Bangkok International Fashion Week และ Elle Fashion Week นอกจากนี้ไทยและออสเตรเลียควรมีการแลกเปลี่ยนวิทยากรและผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับรสนิยมและพฤติกรรมระหว่างกัน ซึ่งจะสามารถนำวางขายในตลาดของกันและกันได้ โดยเฉพาะสินค้าและการออกแบบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งออสเตรเลียมีชื่อเสียงอย่างมากในการพัฒนาและนำหลักการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาใช้^{๒๒} และประชาชนออสเตรเลียเริ่มใส่ใจกับการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

๓.๓.๕ การท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ^{๒๓}/การท่องเที่ยวธรรมชาติ เป็นหนึ่งในสาขาที่ทั้งสองฝ่ายสามารถมีความร่วมมือระหว่างกันได้ โดยเฉพาะการบริหารจัดการ (hospitality management) และการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ/ การท่องเที่ยวธรรมชาติ และการอนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ/ การท่องเที่ยวธรรมชาติ กำลังเป็นที่นิยมสำหรับนักท่องเที่ยวชาวออสเตรเลีย นอกจากนี้ เอกอัครราชทูตออสเตรเลียประจำประเทศไทยเห็นว่าความร่วมมือด้านการปรุงอาหาร (cooking) จะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวและเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศด้วย

^{๒๐} Ibid.

^{๒๑} Available: <http://www.australiaunlimited.com/category/design>

^{๒๒} ส่วนวิจัยธุรกิจ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, ตลาดผู้บริโภคในออสเตรเลีย, ๒๕๕๕

^{๒๓} ออสเตรเลียกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ [ออนไลน์] Available: http://conservation.forest.ku.ac.th/ecotourdb/Cgibi/ARTICLE/article_pdf/art7.PDF

๓.๓.๖ การผลิตภาพยนตร์/หนังสือ/ละครเพลงร่วมกัน ไทยและออสเตรเลียสามารถดำเนินการผลิตหนัง/หนังสือและการแสดงละครเพลง (musical theatre) ร่วมกัน^{๒๔} และสามารถจัดทำความตกลงเพื่อแลกเปลี่ยนการใช้สถานที่การถ่ายทำโดยได้รับสิทธิยกเว้นทางภาษีต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของทั้งสองฝ่าย โดยออสเตรเลียเป็นประเทศแหล่งผลิตภาพยนตร์ระดับโลกที่ทั่วโลกให้การยอมรับ มีบุคลากรที่เชี่ยวชาญ และมีเทคโนโลยีอุปกรณ์การผลิตที่ทันสมัย^{๒๕} และไทยเองก็มีผู้กำกับและผู้ผลิตหนังที่ต่างชาติให้การยอมรับ ที่ได้รับรางวัลจากเวทีการประกวดต่าง ๆ ในต่างประเทศ และมีประเทศที่สนใจซื้อลิขสิทธิ์หนังไทยไปขาย นอกจากนี้ เอกอัครราชทูตออสเตรเลียประจำประเทศไทยเสนอว่าความร่วมมือด้าน contemporary dance และหุ่นกระบอก (puppets) ของคณะโจหลุยส์และคณะคุณจ๊กพันธ์ โปษยกฤษณ์ เป็นอีกสาขาหนึ่งที่ควรสนับสนุนให้มีความร่วมมือระหว่างกัน การผลิตภาพยนตร์/หนังสือ/การแสดงละครเพลง/การเต้นรำ/การแสดงหุ่นกระบอกร่วมกันจะสามารถนำไปสู่ความเชื่อมโยงระหว่างประชาชน เรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมระหว่างทั้งสองประเทศ และจะขยายโอกาสด้านการท่องเที่ยวต่อไปด้วย

^{๒๔} จากการสัมภาษณ์กงสุลใหญ่ ณ นครซิดนีย์ เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๖

^{๒๕} <http://www.austrade.gov.au/Buy/Australian-Industry-Capability/Creative-Industries/default.aspx>

บทที่ ๔ บทสรุป และข้อเสนอแนะ

แนวความคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มิใช่เป็นแพชชั่นของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ แต่เป็นทางออกหนึ่งของปัญหาเศรษฐกิจที่ซับซ้อนและวิกฤตเศรษฐกิจโลกที่เกิดขึ้นในหลายภูมิภาคในปัจจุบัน โดยการนำองค์ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งได้สั่งสมมายาวนานจนกลายเป็นศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณี อันเป็นสิ่งที่ประเมินค่าไม่ได้ของสังคมนั้น ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ การที่รัฐบาลกำหนดให้เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นยุทธศาสตร์หลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เป็นการช่วยยกระดับสินค้าและบริการของไทยให้ดียิ่งขึ้นด้วยกระบวนการความคิด ในความเป็นจริงแล้วยุทธศาสตร์เศรษฐกิจสร้างสรรค์คือการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้ทางลัดคือการต่อยอดทางเทคโนโลยี โดยการซื้อลิขสิทธิ์หรือใบอนุญาตจากต่างประเทศ หรือความร่วมมือในการทำวิจัยร่วมกับองค์กรหรือบริษัทต่างชาติเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งเอกสารการศึกษานี้ ได้วิเคราะห์ถึงสาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่ไทยสามารถเป็นหุ้นส่วนกับออสเตรเลีย และหวังว่าผลจากการวิเคราะห์ และข้อเสนอแนะในการดำเนินการให้ข้อเสนอแนะดังกล่าวมีผลเป็นรูปธรรมจะสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ในอนาคตอันใกล้เพื่อให้เกิดมิติใหม่ของความสัมพันธ์ไทย-ออสเตรเลียต่อไป

ไทยควรจะใช้โอกาสในช่วง “Australia in the Asian Century” ในการเพิ่มพูนความร่วมมือกับออสเตรเลียทั้งในสาขาเดิมและสาขาที่สร้างสรรค์เพื่อยกระดับและยกระดับความสัมพันธ์ให้มีความก้าวหน้า สามารถเป็นช่องทางในการขยายการค้า การลงทุน และส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนของทั้งสองฝ่ายมากยิ่งขึ้น ในโอกาสที่รัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ให้เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า/บริการของไทย เพื่อให้ไทยก้าวพ้นจากการเป็นประเทศรายได้ปานกลาง (Middle income trap) ออสเตรเลียจึงถือเป็นประเทศเป้าหมาย เนื่องจากเป็นประเทศที่มีองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาและนวัตกรรมที่อยู่ในระดับต้น ๆ ของโลก โดยเฉพาะในสาขาที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาไทยและสร้างภูมิคุ้มกันและขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับเศรษฐกิจไทย

๔.๑ บทสรุป: มุมมองของไทยในการเป็นหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์กับออสเตรเลีย

จากการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆ สาขาหลักที่ไทยสามารถผลักดันให้เป็นสาขาความร่วมมือภายใต้การเป็นหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์กับออสเตรเลีย ประกอบด้วย ความร่วมมือใน ๖ สาขา ได้แก่ ๑. ความมั่นคงทางอาหาร ๒. ความมั่นคงด้านพลังงาน ๓. การแพทย์ ๔. การออกแบบ ๕. การท่องเที่ยว ๖. การผลิตภาพยนตร์/หนังสือ/การแสดงละครเพลง โดยสาขาดังกล่าวข้างต้นนอกจากเป็นสาขาที่ออสเตรเลียมีความเชี่ยวชาญและจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศไทยแล้ว ไทยเองก็มีความโดดเด่นเช่นกัน จึงทำให้ความร่วมมือสามารถเป็นไปบนพื้นฐานของ

การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญระหว่างกัน ในขณะทีในบางสาขา เช่น ความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน ไทยจะสามารถเรียนรู้จากออสเตรเลียได้

๔.๒ ข้อเสนอแนะ: แนวทางการผลักดันความเป็นหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์ไทย-ออสเตรเลีย

ในเชิงนโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) ระบุให้เศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมเป็นหนึ่งในกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนในกรอบ New Growth Model ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับนโยบายดังกล่าวไปดำเนินการโดยระบุในแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน อาทิ ยุทธศาสตร์แผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๖๐ ระบุว่าไทยจะต้องยกระดับนวัตกรรม การบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา แสวงหาและต่อยอดทางเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นการซื้อลิขสิทธิ์หรือใบอนุญาตจากต่างประเทศ หรือความร่วมมือในการทำวิจัยร่วมกับองค์กรหรือบริษัทต่างชาติเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ในส่วนของกระทรวงการต่างประเทศ ในแผนยุทธศาสตร์ทวิภาคีของภูมิภาคแปซิฟิกใต้ระบุให้มีการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมถึงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมกับออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ อย่างไรก็ตาม เอกสารดังกล่าวยังไม่มียุทธศาสตร์รองรับ หรือแนวทางการดำเนินการให้เป็นรูปธรรม นอกจากนี้ หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทน.) ต่างก็มีนโยบายส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม แต่ยังคงขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในการนี้ ผู้เขียนเห็นว่าสิ่งที่ฝ่ายไทยและออสเตรเลียจะเป็นระหว่างกันนั้น ควรมีการดำเนินการบนพื้นฐานของหลักการและแนวทางดังต่อไปนี้

๑) ในบริบทของความสัมพันธ์ไทย-ออสเตรเลีย การดำเนินความสัมพันธ์หุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์ควรอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์และผลประโยชน์ร่วมกัน มิใช่ความร่วมมือในลักษณะประเทศผู้ให้-ผู้รับความช่วยเหลือ (donor-recipient)

๒) ในส่วนของไทยควรมีการบูรณาการแผนงาน/นโยบายในการพัฒนาความร่วมมือเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมให้มีความชัดเจน และมีงบประมาณที่รองรับ ปัจจุบัน หลายหน่วยงานมีนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรม อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทน.) กระทรวงพาณิชย์ รวมถึงกระทรวงการต่างประเทศ

๓) ไทยจำเป็นต้องมีการพัฒนาเรื่องการปกป้องและจัดการเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ปัจจุบันกฎหมายด้านทรัพย์สินทางปัญญาของไทยยังไม่มีกรกล่าวถึงการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาหากเกิดขึ้นจากการประดิษฐ์หรือการคิดค้นวิจัยร่วมกับชาวต่างชาติที่ชัดเจน

๔) การสนับสนุนโครงการนำร่องต่าง ๆ การส่งเสริมการลงทุน และชี้แนะประเด็นด้านกฎระเบียบ ภาครัฐควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือที่เป็นรูปธรรม กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบการดำเนินนโยบายส่งเสริม

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ในประเทศไทยอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม กระทรวงการต่างประเทศสามารถมีบทบาท โดยการแสวงหา/เจาะลึกสาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่มีอยู่ในต่างประเทศทั่วโลก ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับไทย โดยร่วมมือกับหน่วยงานด้านนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ นวัตกรรม และสถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพและความพร้อมสูงในสาขาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่เป็น “สถาบันพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์” หรือ “Center of Excellence” ของไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้เป็นรูปธรรมต่อไป

๔.๓ ข้อเสนอแนะ: เชิงปฏิบัติ

การดำเนินการเพื่อนำไปสู่การเป็นหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์ระหว่างไทยและออสเตรเลียอย่างเป็นรูปธรรม และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการข้างต้น ควรมีการดำเนินการดังนี้

๑) การดำเนินความสัมพันธ์บนพื้นฐานของความสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์และผลประโยชน์ร่วมกัน

ไทยและออสเตรเลียต่างมุ่งหวังที่จะใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ นวัตกรรม ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของตน โดยรัฐบาลออสเตรเลียได้ออกเอกสาร ‘Creative Industries, a Strategy for ๒๑st Century Australia’ ซึ่งเป็นเอกสารยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อน การวิจัย นวัตกรรม การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร การพัฒนาศักยภาพของธุรกิจ และการ ส่งเสริมทรัพย์สินทางปัญญา ของออสเตรเลียในระดับชาติ และในแต่ละสาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของ ออสเตรเลีย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ได้จัดทำแผนปฏิบัติการในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วย อาทิ Creative Australia – The National Cultural Policy^๑ (นโยบายแห่งชาติด้านวัฒนธรรม) นอกจากนี้ ในแต่ละ มลรัฐ ก็ได้จัดทำแผนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของตนเองเพื่อพัฒนาสาขาเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ที่ตนเชี่ยวชาญ อาทิ ด้าน การโฆษณา การตลาด สถาปัตยกรรม การออกแบบ ใน Creative Queensland^๒ ด้านซอฟต์แวร์ เพลง การแสดง ใน Perth’s Creative Industries^๓ ด้าน การวิจัย การโฆษณา การออกแบบ ใน New South Wales Creative Industries Actin Plan^๔

ในส่วนของไทย รัฐบาลของอดีตนายกรัฐมนตรีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และรัฐบาลชุด ปัจจุบันของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ต่างให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศไทยโดยใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยในการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภาโดยนายกรัฐมนตรียิ่ง ลักษณ์ ชินวัตร เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๔ นายกรัฐมนตรีได้กล่าวถึงการยกระดับ ภาคอุตสาหกรรมเข้าสู่อุตสาหกรรมที่ใช้ปัญญา เทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยส่งเสริมการ สร้างนวัตกรรมจากวัฒนธรรมของชาติเพื่อนำรายได้เข้าประเทศ เช่น อุตสาหกรรมการออกแบบ อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมถ่ายทำภาพยนตร์ เป็นต้น การพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรม

^๑ <http://creativeaustralia.arts.gov.au/full-policy/#m-๒๒๙>

^๒ Mapping Queensland’s Creative Industries: Economic Fundamentals, Creative Industries Research and Applications Centre, Queensland University of Technology 2005

^๓ Perth’s Creative Industries – An Analysis, City of Perth. [Online], Available from: <http://www.dca.wa.gov.au/DCA-Initiatives/creative-industries/>

^๔ Industry Action Plan NSW Creative Industries. NSW Creative Industries Taskforce. April 2013.

เกษตรแปรรูปบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนวัตกรรม การสนับสนุนการ ถ่ายทำภาพยนตร์ต่างชาติในประเทศไทย การสร้างทุนทางปัญญาและนวัตกรรมเพื่อผลักดันให้ ประเทศสามารถพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยีเพื่อนำไปสู่การสร้างรากฐานใหม่ของเศรษฐกิจฐาน นวัตกรรม และนอกจากการแถลงนโยบายดังกล่าวแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยได้จัดทำ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในสาขาที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวง อุตสาหกรรม ได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในอุตสาหกรรมแฟชั่น อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ อุตสาหกรรมอาหาร เป็นต้น กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้จัดทำ นโยบายและแผนวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (๒๕๕๕ – ๒๕๖๔) กระทรวงการต่างประเทศ กำหนดการส่งเสริมความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ นวัตกรรม ในยุทธศาสตร์รายภูมิภาค

จากนโยบายและแผนปฏิบัติการต่าง ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยและ ออสเตรเลีย เป็นที่สรุปได้ว่าทั้งสองฝ่ายมีความมุ่งหวังที่จะใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของตน ทั้งในระดับชาติ ระดับจังหวัด/มลรัฐ และระดับหน่วยงาน โดยไทยและ ออสเตรเลียสามารถใช้กลไกการหารือ ทวิภาคีที่มีอยู่ในการริเริ่มความร่วมมือในสาขาเศรษฐกิจ สร้างสรรค์เพื่อดำเนินความสัมพันธ์บนพื้นฐานของความสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์และผลประโยชน์ ร่วมกัน โดยหยิบยกข้อเสนอความร่วมมือกับเอกอัครราชทูตออสเตรเลียประจำประเทศไทย และจัด ประชุมคณะทำงานกับฝ่ายออสเตรเลียเพื่อหารือในรายละเอียดเกี่ยวกับข้อริเริ่มนี้รวมถึงสาขาความ ร่วมมือเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจที่ตรงกัน และเมื่อทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องแล้ว ไทยจะได้ใช้โอกาสนี้ หยิบยกกับฝ่ายออสเตรเลียอีกครั้งหนึ่งในการประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสและการประชุมระดับ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ โดยผลักดันให้ข้อเสนอดังกล่าวปรากฏในแถลงการณ์ร่วม เพื่อประโยชน์ในการอ้างอิงต่อไป อนึ่ง เมื่อคราวที่ผู้ศึกษาได้มีโอกาสสัมภาษณ์เอกอัครราชทูต ออสเตรเลียประจำประเทศไทย (นาย James Wise) เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๖ จึงได้นำเสนอ กรอบแนวทางการดำเนินการในการเป็นหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์ไทย-ออสเตรเลีย ซึ่งเอกอัครราชทูต ออสเตรเลียฯ เห็นด้วยกับแนวทางดังกล่าว และโดยที่ออสเตรเลียมีกำหนดเลือกตั้งทั่วไปในเดือน กันยายน ๒๕๕๖ ดังนั้น ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดการประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสและการ ประชุมคณะกรรมการร่วม ในระดับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศคือช่วงไตรมาสแรก ของปี ๒๕๕๗

๒) การบูรณาการแผนงาน/นโยบายในการพัฒนาความร่วมมือให้มีความชัดเจน และ งบประมาณที่รองรับ

ปัจจุบัน ไทยยังไม่มี การจัดทำนโยบายการส่งเสริมความร่วมมือในสาขาเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ และวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม กับต่างประเทศ ในการนี้ กระทรวงการ ต่างประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงาน คณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทน.) เป็นต้น ควรจะ ดำเนินการจัดประชุมฝ่ายไทยเพื่อหารือรายละเอียดของสาขานำร่องและแผนงาน รวมถึงประมาณ การงบประมาณเพื่อรองรับการดำเนินการเป็นหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์ระหว่างไทยกับประเทศต่าง ๆ

โดยเมื่อทั้งสองฝ่ายเห็นพ้อง ทั้งสองฝ่ายสามารถผลิตแผนงานการดำเนินการและนำไปใช้ประโยชน์ในการตั้งประมาณการงบประมาณต่อไป

ตัวอย่างกิจกรรมที่ทั้งสองฝ่ายสามารถดำเนินการในระยะเริ่มต้น อาทิ ๑. การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ (networking) ทั้งในระดับองค์กร และระดับเจ้าหน้าที่ ๒. การจัดทำฐานข้อมูล (database) ด้านวิทยาศาสตร์ และนวัตกรรม เพื่อให้ผู้ที่สนใจ ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ ได้ใช้ประโยชน์จากการบูรณาการข้อมูลดังกล่าว ๓. การทำโครงการหรืองานวิจัยที่ทำงานร่วมกัน ๔. การจัดสัมมนาหรือ workshop นำผู้เชี่ยวชาญจากออสเตรเลียมาไทยเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ๕. การศึกษาดูงานและทำกิจกรรมร่วมกับฝ่ายออสเตรเลีย

ในการประชาสัมพันธ์การเป็นหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์ ทั้งสองฝ่ายอาจจัดงานเลี้ยงรับรองและเปิดตัวโครงการ Creative Partnership โดยมีการจัดประกวดสัญลักษณ์ และแสดงนวัตกรรมและความเป็นเลิศของทั้งสองฝ่าย โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือนักศึกษา นักวิชาการ นักวิจัย และผู้ประกอบการ

๓) การพัฒนาเรื่องการปกป้องและจัดการเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา

ผลิตภัณฑ์ทางความคิดสร้างสรรค์ คือ ทรัพย์สินทางปัญญาของมนุษยชาติ^๕ เป็นทรัพย์สินที่มีค่าที่เกิดจากปัญญาของมนุษย์ โดยภายใต้กฎหมายไทย ประเภทของทรัพย์สินในปัญญาที่ได้รับการคุ้มครอง คือ สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบ อนุสิทธิบัตร แบบผังภูมิวงจรรวม เครื่องหมายการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ลิขสิทธิ์ ความลับทางการค้า พันธุ์พืช การแพทย์แผนไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการกล่าวถึงการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาหากเกิดขึ้นจากการประดิษฐ์หรือการคิดค้นวิจัยร่วมกับชาวต่างชาติที่ชัดเจน ซึ่งการออกกฎหมายหรือการจัดทำแนวทางที่ชัดเจนในเรื่องนี้ จะช่วยส่งเสริมให้มีการคิดค้นวิจัยระหว่างไทยกับต่างชาตินักมากขึ้น อย่างไรก็ตาม นักวิจัยไทยและออสเตรเลียสามารถจัดทำความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นโดยมีการระบุชื่อของโครงการ และรายละเอียดโดยสังเขป ดังนี้ ๑. สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา หมายถึง สิทธิในสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ ความลับทางการค้า การออกแบบ ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และทรัพย์สินทางปัญญาด้านอื่น ๆ ที่ เกิดจากการวิจัย ๒. สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ไม่ว่าจะได้มาโดยการจดทะเบียนหรือไม่ก็ตาม และไม่ว่าในประเทศไทยหรือประเทศอื่น ๆ ให้มีสิทธิร่วมกัน และ ๓. หากคู่สัญญามีการนำผลงานวิจัยออกหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ให้ทั้งสองฝ่ายตกลงกันโดยระบุให้ผู้วิจัยได้รับผลประโยชน์ \times % และให้ผู้ร่วมวิจัย/ผู้ให้คำปรึกษา/ผู้สนับสนุนได้รับผลประโยชน์ \times % ซึ่งสถิติจำนวนการจดสิทธิบัตรจะสะท้อนให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้ในเชิงพาณิชย์ได้ อย่างไรก็ตาม ไทยจะต้องให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวด้วย

๔) ภาครัฐควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนโครงการนำร่องต่าง ๆ การส่งเสริมการลงทุน และชี้แนะประเด็นด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบการดำเนินนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในประเทศไทยอยู่แล้ว เพื่อให้ประชาชนตระหนักรู้และเข้าใจในเศรษฐกิจสร้างสรรค์มากขึ้น ประกอบกับสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนไทยนำแนวคิดเศรษฐกิจ

^๕ ชยวัช อดิแพทย์, การคุ้มครองผลิตภัณฑ์ทางความคิดสร้างสรรค์กับกรมทรัพย์สินทางปัญญา, สมาคมส่งเสริมทรัพย์สินทางปัญญาแห่งประเทศไทย.

สร้างสรรค์มาพัฒนาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ เพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน ในส่วนของกระทรวงการต่างประเทศสามารถมีบทบาทโดยการเสาะแสวงหา/เจาะลึกสาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่มีอยู่ในต่างประเทศทั่วโลก โดยร่วมมือกับหน่วยงานด้านนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม และสถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพที่เป็น “สถาบันพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์” หรือ “Center of Excellence” ของไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้เป็นรูปธรรมต่อไป

ในระยะต้น ไทยสามารถใช้ประโยชน์จากกระทรวงและหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงสถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพและความพร้อมสูงในสาขาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่เป็น “Center of Excellence” ของไทย ในการทำให้การเป็นหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม โดยหน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรจะจัดให้มีเวทีเพื่อเปิดโอกาสให้นักวิจัย/ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ได้พบกันในลักษณะ matching event และขับเคลื่อนให้เกิดเครือข่ายระหว่างสถาบันการวิจัยศึกษา หรือ Center of Excellence ในสาขาที่ทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม และสนับสนุนทางการเงินในลักษณะ start-up fund หรือ seed money ทั้งนี้ โดยเน้นการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ ภาครัฐอาจเพิ่มการประชาสัมพันธ์สิทธิประโยชน์และสิทธิพิเศษต่าง ๆ ที่จะดึงดูดให้อุตสาหกรรมเข้ามาลงทุนในไทย อาทิ มาตรการสร้างแรงจูงใจด้านภาษีให้คณะถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย

ในส่วนของสถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพและความพร้อมสูงในสาขาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่ได้รับคัดเลือกเป็น “สถาบันพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์” หรือ “Center of Excellence” ของไทย เกิดขึ้นจากมติของคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์แห่งชาติซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ได้แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อต่อยอดอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Academy) เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ และวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๔ ซึ่งมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นประธาน โดยมีหน้าที่และวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนและผลักดันให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคการศึกษา และภาคธุรกิจ โดยใช้องค์ความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาเป็นปัจจัยหลักเพื่อขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมทั้งต่อยอดองค์ความรู้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของไทยให้สามารถแข่งขันได้อย่างมีศักยภาพ ซึ่งคณะกรรมการโครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อต่อยอดอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ได้คัดเลือกสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีศักยภาพและความพร้อมสูงในสาขาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่สถาบันมีความถนัดและความพร้อม เพื่อเป็น “สถาบันพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์” หรือ “Center of Excellence” ของไทยจำนวน ๑๕ สาขา ประกอบด้วย งานฝีมือ การท่องเที่ยวสถานที่ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ธุรกิจอาหาร การแพทย์แผนไทย ศิลปกรรม ทัศนศิลป์ ภาพยนตร์ สิ่งพิมพ์ เพลง การแพทย์ภาพและกระจายเสียง การออกแบบ แฟชั่น สถาปัตยกรรม โฆษณา และซอฟต์แวร์

ทั้งนี้ ในการคัดเลือกสถาบันอุดมศึกษา คณะกรรมการโครงการสร้างองค์ความรู้เพื่อต่อยอดอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อคัดเลือกสถาบันพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละสาขาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เพื่อดำเนินการคัดเลือกสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นสถาบันพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมีสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ ๓๔ สถาบัน ยื่นข้อเสนอเป็นสถาบันพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ๑๕ สาขา ผลการคัดเลือก

แล้วเสร็จเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๔ และมีสถาบันอุดมศึกษา ๑๐ สถาบัน ได้รับเลือกเป็นสถาบันพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และสถาบันเครือข่าย^๖ สถาบันอุดมศึกษาที่ถือเป็น Centre of Excellence ของไทยที่สามารถเป็นจุดเริ่มต้นของหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์ไทย-ออสเตรเลียมีดังนี้

ตารางที่ ๒ รายชื่อสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการคัดเลือก

สาขาอุตสาหกรรม สร้างสรรค์	สถาบันอุดมศึกษา ที่ได้รับเลือกเป็น COE	สถาบันอุดมศึกษา ที่ได้รับเลือกเป็นเครือข่าย
๑. การแพทย์แผน ไทย	- มหาวิทยาลัยมหิดล	(๑) มหาวิทยาลัยนเรศวร (๒) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (๓) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ (๔) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๒. การออกแบบ	- มหาวิทยาลัยศิลปากร	(๑) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ธนบุรี (๒) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า คุณทหารลาดกระบัง
๓. แฟชั่น	- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กรุงเทพ	- ให้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กรุงเทพคัดเลือกเอง
๔. งานฝีมือ	- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ล้านนา
๕. การท่องเที่ยว สถานที่ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม	- มหาวิทยาลัยมหิดล	(๑) มหาวิทยาลัยศิลปากร (๒) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช (๓) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (๔) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (๕) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (๖) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
๖. ภาพยนตร์	- มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	(๑) มหาวิทยาลัยศรีปทุม (๒) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กรุงเทพ
๗. ศิลปะการแสดง	- มหาวิทยาลัยมหิดล	- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
๘. การแพร่ภาพ และกระจาย เสียง	- มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

^๖ ข้อมูลสถาบันพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Center of Excellence) กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์
http://www.ipthailand.go.th/ipthailand/index.php?option=com_content&task=view&id=1429&Itemid=390

นอกจากนี้ สถาบันอุดมศึกษาที่บทบาทในทางปฏิบัติในสาขาเทคโนโลยีการเกษตรและสาขาพลังงานทดแทนคือมหาวิทยาลัยนเรศวร และในสาขาดนตรีและการแสดงคือวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งจะสามารถเป็นผู้เล่นที่มีศักยภาพในส่วนของไทยได้

ทั้งนี้ สถาบันพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีหน้าที่ในการบ่มเพาะบุคลากรในสาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่สถานศึกษาที่มีความชำนาญ การนำองค์ความรู้ที่สถานศึกษามีอยู่แล้วมาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า การสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยที่มีศักยภาพในสาขาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์เดียวกัน การนำอัตลักษณ์ของมรดกและวัฒนธรรมในท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างผลงานสร้างสรรค์ที่มีความโดดเด่นและสามารถพัฒนาต่อยอดความคิดสร้างสรรค์และนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางการค้าได้ ทั้งในและต่างประเทศ

ในเบื้องต้น กระทรวงการต่างประเทศ โดยกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ ได้มีบทบาทในการสนับสนุนการก่อตั้งและพัฒนาเครือข่ายวิจัยนานาชาติ (International Research Network: IRN) โดยเริ่มต้น จากการเข้าเยี่ยมชมมหาวิทยาลัยในออสเตรเลีย และได้พบกับอาจารย์ประจำภาควิชา Civil Engineering และได้ขอความร่วมมือผ่านทางมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นผู้นำการวิจัยด้านวิศวกรรมทาง (Pavement Engineering) ของประเทศออสเตรเลีย ให้นำองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีการทางสมัยใหม่มาเผยแพร่ในประเทศไทย โดยกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ ได้จัด Workshop นำกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรมทางจากประเทศออสเตรเลียมาให้ความรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักวิจัยและผู้รับผิดชอบโดยตรงจากหน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านการทางของประเทศไทย คือ กรมทางหลวง กรมทางหลวงชนบท การทางพิเศษแห่งประเทศไทย รวมถึงนักวิจัยในมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่มีความสนใจที่จะทำงานวิจัยในด้านนี้ โดยการจัด Workshop ในครั้งนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นอย่างเป็นทางการของเครือข่ายนี้ และกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ มีแผนงานจะนำรูปแบบของเครือข่ายดังกล่าวเป็นตัวอย่างในการก่อตั้งและพัฒนาเครือข่ายวิจัยนานาชาติกับภูมิภาคอเมริกาและลาตินอเมริกาต่อไป

การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทยในปัจจุบันแม้ว่าจะยังอยู่ในระยะเริ่มต้น แต่ถือได้ว่าเป็นการดำเนินการพัฒนาที่ต่อเนื่องและต่อยอดจากแนวทางการพัฒนาด้วยการเพิ่มคุณค่าของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และนวัตกรรมซึ่งได้ขับเคลื่อนการพัฒนาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับปัจจุบัน ทั้งนี้ ในระยะเริ่มต้นของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการขยายองค์ความรู้และสร้าง ความเข้าใจกับภาคีการพัฒนาทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนและขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างจริงจัง และมีบูรณาการเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติและสามารถปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

สุดท้ายนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าแม้รัฐบาลยังขาดการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศอย่างเป็นองค์รวม ที่จะใช้เป็นแผนที่นำทางการพัฒนาสำหรับการดำเนินงานขับเคลื่อนพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ในบริบทของความสัมพันธ์ไทย-ออสเตรเลีย การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมถึงนวัตกรรมของไทย และการศึกษาจุดแข็งของสาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่ออสเตรเลียมีความเชี่ยวชาญประกอบกับการศึกษานโยบายต่างประเทศของออสเตรเลียซึ่งเน้นการมี

ปฏิสัมพันธ์กับเอเชีย นั้น ได้ชี้ให้เห็นถึงประเด็นความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์และโอกาสของไทย ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอแนะสาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพที่ไทยและออสเตรเลียสามารถเป็นหุ้นส่วนกันได้ ใน ๖ สาขา ได้แก่ ๑. ความมั่นคงทางอาหาร ๒. ความมั่นคงด้านพลังงาน ๓. การแพทย์ ๔. การออกแบบ ๕. การท่องเที่ยว ๖. การผลิตภาพยนตร์/หนังสือ/การแสดงละครเพลง นอกจากนี้ การศึกษาดังกล่าวได้ระบุหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ ข้างต้นในส่วนของไทยและออสเตรเลีย ดังนั้น ผลจากการศึกษาดังกล่าวจะสามารถนำไปดำเนินการให้เป็นรูปธรรมได้ในอนาคตอันใกล้เมื่องบประมาณเอื้ออำนวย

บรรณานุกรม

- “ข้อมูลสถาบันพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Center of Excellence).” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.ipthailand.go.th/ipthailand/index.php?option=com_content&task=view&id=๑๔๒๙&Itemid=390 (๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๖).
- เจริญชัย ไชยไพบุลย์วงศ์. “เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CreativeEconomy):สร้างสรรค์อย่างไรจึงไม่หลงทาง.” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.siamintelligence.com> (๙ กรกฎาคม ๒๐๐๙).
- ณรงค์ชัย อัครเศรณี. “กระตุกต่อมคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์.” สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๕๕.. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.okmd.or.th/wp-content/uploads/2012/07/OKMD_02.pdf (๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๖).
- นางธมน แสงแก้ว. “ความสัมพันธ์เทคโนโลยีกับวิทยาศาสตร์.” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/thamondesign5/theconomy-khux-xari> (๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๖).
- ธวัชชัย เองประเสริฐ. “เศรษฐกิจสร้างสรรค์ สภาอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.ipthailand.go.th/seminars/download/Khonkaen/๓rd๐๑Thawatchai.pdf> (๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๖).
- นิสวันต์ พิษณุดำรง. “ทุนวัฒนธรรม...ชุมชนทรัพย์ของเศรษฐกิจสร้างสรรค์” วารสารเศรษฐกิจและสังคม ปีที่ ๔๗ ฉบับที่ ๔ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://lib.dtc.ac.th/ejournal/BA/NESDB/October12/004.pdf> (๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๖).
- พวงแก้ว พรพิพัฒน์. เศรษฐกิจสร้างสรรค์: พลังขับเคลื่อนใหม่ของเศรษฐกิจไทย.” วารสารเศรษฐกิจและสังคม ๔๗, ๔, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://lib.dtc.ac.th/ejournal/BA/NESDB/October12/004.pdf> (๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๖).
- ศศิขวัญ ศรีกระจำง. “Creative Economy” จุดยืนใหม่ของท้องถิ่นไทย. Positioning Magazine. กันยายน ๒๕๕๐.
- เสนีย์ สุวรรณดี. แนวโน้มและกลยุทธ์ของนวัตกรรมทางธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- เอกพงศ์ สุริยงค์ “การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมสาขาผ้าทอ” ๒๕๕๓. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: http://www.research.cmru.ac.th/๒๐๑๒/ris/research_ris.php?no=14 (๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๖)
- “เปลี่ยนงานฝีมือให้เป็นธุรกิจทำเงิน.” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://incquity.com/articles/startup/how-start-handicrafts-biz> (๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖)

“เศรษฐกิจสร้างสรรค์.” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.etatjournal.com/web/etat-journal/๒๐๑๑/๒๐๑๑-apr-jun/๓๑๔-creative-economy> (สืบค้นเมื่อ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๖).

“ออสเตรเลียกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดผู้บริโภคในออสเตรเลีย.” ๒๕๕๕.

http://conservation.forest.ku.ac.th/ecotourdb/Cgibi/ARTICLE/article_pdf/art7.PDF

“Australia in the Asian Century.” [Online] Available:

<http://www.asiancentury.dpmc.gov.au> (๓๐ May ๒๐๑๓).

“Creative Industries, a Strategy for ๒๑st Century Australia.” [Online] Available :

<http://arts.gov.au/sites/default/files/creative-industries/sdip/strategic-digital-industry-plan.pdf> (๒๐ Jun ๒๐๑๓).

“Mining a different type of boom: the growth of Australia’s creative services.”

[Online] Available: <http://theconversation.com/mining-a-different-type-of-boom-the-growth-of-australias-creative-services-๑๒๕๙๖> (๑๘ Jun ๒๐๑๓).

UNCTAD Creative Economy Report. ๒๐๐๘. [Online] Available:

http://www.unctad.org/en/docs/ditc๒๐๐๘๒cer_en.pdf (๑๐ Jun ๒๐๑๓)

Thanin Pa-Em. “Development of Thailand’s Creative Economy.” March ๒๐๐๙.

[Online] Available: <http://www.creativethailand.org/th/> (๓๐ May ๒๐๑๓).

เอกสารราชการ

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. กระทรวงพาณิชย์. ยุทธศาสตร์ทรัพย์สินทางปัญญาแห่งชาติ.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สรุปสาระการสัมมนาเปิดมุมมองท่องเที่ยวไทย, ๒๕๕๒.

สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ. นโยบายและแผนวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑. มิถุนายน ๒๕๕๕.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ. ดัชนีวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทย ปี ๒๕๕๕.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์การเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ.

สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary). โครงการจัดทำ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในอุตสาหกรรมแฟชั่น, สิงหาคม ๒๕๕๔.

สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในอุตสาหกรรมแฟชั่น, สิงหาคม ๒๕๕๔.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นาง อุชัยญา ปราสาททองโอสถ Mrs. Uchanya Prasattongsoth
การศึกษา	- MSc. Analysis, Design and Management of Information Systems London School of Economics, University of London ประเทศ อังกฤษ - BSc. Accountancy and Financial Management University of Buckingham ประเทศอังกฤษ
ประวัติรับราชการ	<p>๒๕๓๗ เจ้าหน้าที่การทูต ๔ สำนักงานเลขานุการ กรมอาเซียน</p> <p>๒๕๓๙ เจ้าหน้าที่การทูต ๔ สำนักงานเลขานุการ กรมเศรษฐกิจ</p> <p>๒๕๓๙ เจ้าหน้าที่การทูต ๕ กองเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กรมเศรษฐกิจ</p> <p>๒๕๔๒ เจ้าหน้าที่การทูต ๖ กองเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กรมเศรษฐกิจ</p> <p>๒๕๔๓ เลขานุการเอก คณะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา</p> <p>๒๕๔๘ เจ้าหน้าที่การทูต ๗ สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวง</p> <p>๒๕๕๔ เลขานุการกรม กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้</p>
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการกองแปซิฟิกใต้ กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ กระทรวงการต่างประเทศ